דאגת פמת
הרחבת דעות המנוי שיחותיו של אלוהים

R.S.O.E.

(1)

מס' 7 | אב, תשמ"ח | אלול

הסיפור הגדול ביותר בעולם

אלוהים מדבר אל בני אדם

מאת: ניל דונלד וולש

מס' 7 | אב, תשמ"ח | אלול

אלוהים

הרחבת דעות המנוי שיחותיו של אלוהים

אלוהים מדבר אל בני אדם

מאת: ניל דונלד וולש

מס' 7 | אב, תשמ"ח | אלול

אלוהים

הרחבת דעות המנוי שיחותיו של אלוהים

אלוהים מדבר אל בני אדם

מאת: ניל דונלד וולש

מס' 7 | אב, תשמ"ח | אלול

אלוהים

מֵעִם פַּרְעֹה: י וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פַרְעֹה
אֵלָיו עַד־מָתַי יִהְיֶה זֶה לָּנוּ לְמוֹקֵשׁ
שַׁלַּח אֶת־הָאֲנָשִׁים וְיַעֲבְדוּ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי אֲבֵדָה

הדין ואתפני ונפק מן קדם
פרעה: י ואמרו עבדי פרעה לה
עד אמתי יהי דין לנא לתקלא
שלח ית גברא ויפלחון קדם יי
אלההון הלא עד כען לא ידעת ארי

לקט בהיר

ולא יוכל לראות וגו' פי' יהיה נתכסה בשליטות מכל וכל, ופי' פיכם עין כמו ועינו כעין הבדולח שפירושו מראהו כמראה הבדולח, שאם הוא כלוקלוס הל"ל וכיסה את עין השמש (ד"ד): ח) ואין זה ספרון, שמאומרו „לראות" הרי יש שם נכת גם מיצת „הרואה", וכן דרך הכתוב והמדבר להשמיט פיטות המוכנות מעצמם (רא"ם):

רש"י

את הארץ, ולשון קצרה" דבר: (ז) **הטרם תדע.**

אור החיים

דכתיב (פסוק ח') ויושב וגו' ויגרש אותם מאת פני פרעה, ולזה תמצא שאח"כ כשקרא לו להתפלל על כסרת מכת כארבה אמר אליהם (פסוק ט"ז) חטאתי לה' אלהכם מה שלא היה רגיל לומר קודם, שנתכוון להתודות על שנהג בם מנהג פחיתות וגרש אותם:

ז. עד מתי יהי' וגו'. לא שהסכימו לשלח ישראל בהתלבט כי הנבואה שאמר ה' למשה בכבדתי וגו' תכחיש זה, אלא שרצו שילכו באופן שיחזרו ודאי ולזה תמצא כשאמר משה בנעריו ובזקנינו וגו' וגרש פרעה לא יספו דבר עוד בדבר הזה, גם פיהם ענה גם כי לא האמינו בסדר המעשה כי אנשי העברים הגדול הגבור והטורח נטה ידו בהם לשלוח ישראל אלא שהיו יוקשים בהם") ואין לך כפירה באמיתות הענין הזה:

הטרם תדע. פי' האם קודם שתשלחם תרצה לדעת שאבדה מצרים", לזה שלח אותם קודם שיגיע גדר זה של אבידת מצרים. וראיתי לתת לב במה הסכימה דעתם על אבידת מצרים אחר שראו בעיניהם כי אם לא בהתלבט הוא שאול ומזה נפל הטעות, כי יש בדבר שני צדדין, הא' כי דבר ה' כך") ושתקו והלכו להם, ולהבין הענין נשכיל בחקור בענין מה היתה דעתו של פרעה ועבדיו מתחילת הענין, האם יש שורש גמור בטולם שיסבול כל הרעות והצרות הבאה ויכניס עצמו בסכנות נפשות, ועוד לו שלקה אלוהו וספו מקניו ואבדו למתי אדמה וכמעט ספו חמו כאומרו הטרם תדע כי אבדה מצרים, ומן הסתם לא יאמן כי כ"כ טפש היה, והגם כי הקשה ה' את רוחו, עכ"ז צריך שתהיה לו איזה סברא שבה יתלה מפשוחו"), ותגדל הקושיא בראות כי לא שאל ה' ממנו אלא דרך שלשת ימים, והגם שהתנו שם (לעיל ג' י"ח) כי ה' לא אמר פרט זה אלא ישראל"), עם כל זה הרי בכל שליחותיו לא אמר אלא (ה' ח') ויתנו לי במדבר, ויעבדוני (פסוק ג'), זה יגיד כי לא לחלוטין ידע ה'. ואבין דבר כי הוא זה אשר הטעהו לפרעה ולכל עמו אופן השליחות אשר שלח ה' לשלוח ישראל למוג במדבר שהכוונה הוא לשוב אחר כך הרי הוא גלוי לפרעה ולעמו כי לא בהתלבט הוא שואל ומזה נפל הטעות, כי יש בדבר שני צדדין, הא' כי דבר ה'

אור בהיר

וילא בלי עכילם רשות, ולא המתין על שום תשובה. מו) כאומרם עד מתי וגו' למוקש, ואם האמת עם בני ישראל שהטרא הכל יכול שאל מהם לאבות ט, אם כן אדרבה הם המוקשים לישראל, באשר מנעתם מלילך. מז) רש"י ז"ל לשיטתו שפירוש פיכם ענין עוד לא. לפי זה צריכים אנו לפרש אבדה מצרים כמעט אבדה, אבל לדרכינו אבדה ממש, גם מיושב לדרכינו פיכם תדע שהוא לשון עתיד. יז) פירוש אמר שהשיבו את משה ואהרן ולא יכלו להשות וגרשום. יח) פירוש נאיה אחפן הקשה ה' את רוחו. יט) פירוש בכל שליחות משה ואהרן שדברו בשם ה' לא נזכר ג' ימים, אלא ישראל אמרו כן מעצמם.

אֲבֵדַת מִצְרַיִם: ח וְאִתְּתֵב יָת
מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן לְוָת פַּרְעֹה וַאֲמַר
לְהוֹן אֲזִילוּ פְּלְחוּ קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן

מִצְרָיִם: ח וַיּוּשַׁב אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן
אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְכוּ עִבְדוּ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וָמִי הַהֹלְכִים:

רש"י

הענוד לא") ידעת (ש"מ) כי אבדה מצרים: (ח) **ויושב.** הושבו על ידי שליח (שם), ששלחו אחריהם") ע"י אחרים, אלא שרש"י נא לתקן פיצת „אח" שהיל"ל ויושב משה, אבל מי היה נשמע שהושב ע"י מי שהוא, ולא שפרעה השיב אותם, לזה אמר הכתוב מיצת „אח" וא"כ בהכרח להוסיף עליו ויושב ע"י שליח, ששליחו של פרעה השיב את משה ואת אהרן (ג"א):

לקט בהיר

ט) רש"י לשיטתו שכל שרש פירושו עוד לא, ולפ"ז הוכרחנו לומר שמדע פירושו ידעת עתיד במקום עבר (רא"ם): י) פשוטו הוא שמיצת ויושב פירושו הופעל

אור החיים

אמת הוא כי אינו חפץ אלא דרך שלשת ימים, והב' כי הדברים באו דרך ערמה ואין דעתו אלא להוציאם לחלוטין, ולפי זה הדברים מעודים כי בביכול אין כח בו להוציאם בהתלבט ב"מ כא למדת שיש לו מניעה חס ושלום לרצון אשר יחפוץ, ואיה פרעה ועבדיו לגד שלילת עיקר האמונה בהם") חשבו לד כב' ולזה הקשו ערפם ומאנו לקבל מאמר ה' כי אמרו אין בכחו מ"ש להכריח הכרח גדול חה לך כאות המופלא שערוס יערים ולזה הקשו לנגם, ואחר כך כשראו עבדיו שעברו עליהם שבע מכות והתרה במכה שמינית של הארבה נתנו לב לגדד לד כא' כי באמת הוא שמעמו של האלוה ב"ה הוא שאינו חפץ להוציאם לחלוטין, והוא אומרו עד מתי יהיה וגו' שלח את האנשים ויעבדו") פי' שאין כוונת ה' אלא על פרט זה וכטעם שנו הכרחנו הדבר כי הכרנו כי כל יכול ואם היתה כוונתו שילכו לחלוטין היה אומר כן בפירוש ויאבד כל מסרב וממאן בדבריו ואמרו הטרם תדע כי אבדה מצרים במכות אשר הכה כא למדת כי יכול הוא לעשות כל אשר יחפוץ, ולפי זה הכריחו שני דברים, הא' שישראל לא ילכו בהתלבט והלדיקו מפלאי המכות") כ"א היה ה' חפץ להוציאם בהתלבט אין מידו מגיל. ותמצא כי נתחכם פרעה הרשע והשיבם במרמה ויושב את משה וגו' ויאמר להם מי ומי ההולכים והשיבוהו בנעריו ובזקנינו נלך ואמר להם רעה נגד וגו' לכו נא הגברים וגו' כי אותה אתם מבקשים וגרש אותם וגו' ומאמצות המעשה נסתרה דעת עבדי פרעה כי לא כמו שחשבו שאין הליכתם אלא לשעה שהרי מהענין מוכח כי ערמה בדבר והליכתם הליכת עולם ולפ"ז חזרו ג"כ למיתום הראשון כי זה לך כאות כי לא כל יכול בנזכר למעלה וזה לא הוסיפו לדבר עוד כדבריהם הראשונים:

ח. ולכו עבדו וגו'. אמר שתם הדברים") ונתחכם להרחיק שלא יעלה על הדעת שישאלו שילכו כולם") ולזה דיבר שתם לכו עבדו, ואמר מי ומי לא לומר אם כולם אם מהם זה ודאי שלא יצאו אלא בני הנעורים כמו שגילה לבסוף לכו נא הגברים וגו' כי אותה אתם מבקשים אלא גם בגברים היה חפץ שלא ילכו כולם:

אור בהיר

כ) פירוש שהיו מיניה ומשכה דעתם שלא להאמין. כא) זה מיושר, כי מה נפקא מינה מינה יעשו, העיקר שלא אותם שלא יהיו למוקש. כב) לאו דוקא הלדיקו ממש בשמטה שלימה, אלא נתנו לב לגדד להלדיק, וכנ"ל בפירוש עד מתי יהיה זה לנו למוקש, עיין שם. כג) ולא הפנה קודם אומרו לכו שלא ילכו כולם. כד) פירוש רצה להראות שכל כך פשוט אצלו שלא ישאלו להוציל הטף, שאפילו להמנות אינו צריך, וכל הספק אצלו הוא רק אם ירצו ליקח כל הגברים או מקצתם, ועל זה הוא מסכים בכל אופניה, ואינו רק

ט וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנְעָרֵינוּ וּבִזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ
בְּבָנֵינוּ וּבְבְנוֹתֵינוּ בְּצֹאנֵנוּ וּבִבְקָרֵנוּ
נֵלֵךְ כִּי חַג־יְהוָה לָנוּ: י וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
יְהִי כֵן יְהוָה עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח
אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם רְאוּ כִּי רָעָה נֶגֶד
פְּנֵיכֶם: יא לֹא כֵן לְכוּ־נָא הַגְּבָרִים
וְעִבְדוּ אֶת־יְהוָה כִּי אֹתָהּ אַתֶּם
מְבַקְּשִׁים וַיְגָרֶשׁ אֹתָם מֵאֵת פְּנֵי

לקט בהיר

יא) דקשה לרבינו שמפסוק הסמוך משמע שרצה לשלח הגברים, ולא הטף כמו ששאל משה, ואי״כ הלא שאל גם הצאן והבקר ומדוע לא השיב עליו, אלא ודאי הענין הוא שרצה שיעזבו שם משכן לבמקום שיחפרו, לזה בסמילה רצה שיעזבו הטף שהוא משכן חזק יותר מן הצאן, והטעים טעמנו בטעם שאין דרך הטף לזמת, לזה בשוס פופן מיי מסכים שהטף ילמו אבל אמרים שילכו המקנה והגברים לזמת, או אפשר פי׳ דברי רבינו (והוא הגראה יותר פשוט) אף כי אצלנו כ״ש שלא אצלם, שאפילו הטף מיי מסכים כ״ש הצאן והבקר, וכן הוא בכל מקום כי פיטום אלו ביחד „אף כי״ פירושו כ״ש (ב״ב), ואחר מכם הטעם שמרכך לבו הפכים להולך הטף ויהיה המקנה למשכן. ופי׳ עבדו את ה׳ לא זביחה אלא שאר עבודות (מ״ל), או אפשר שפי׳ לאנכם ובקרכם יהא מה שהוא עודף על הצורך, וכן בהמות שאינם ראוים לזביחה (אדה״ז); יב) אזי אני בעצם דאמרון למעבד לקבל אפילון לאפאמרת, ו״ הטעם בחותמים שלפניו, וברוחה שהיא אמיתית לפי שמתאים לזה שאמרו חז״ל במדרש רבה, והוא בענין פופר נוזלן בה יפה, ופירושו אתם סבורים למעבד רעה אחי לגרות ולא לעזור, והראיה מהטף, הה יהיה לכם לרעה שבעבור זה לא אשלח אתכם בכלל (ש״ר), אבל הרמב״ן ז״ל מביא גם טעמאים אחרות בלומקלוס עיי״ש, ולפי המדרש שהביא רש״י יהיה פירושו אתם סבורים לברוח אבל אני אומר שיותר עוד לכם להשאר כאן, כי הכוכב רעה חו״ש וכו׳, ואם יסברו הטף יהיו עכ״פ הם לפליטה (מ״ל); יג) ודאי שבני ישראל לא היו צריכים להפוך, כי מה להם ולכוכב רעה, הלא מלאומות השמים אל מתחו, אלא היה הרצון דוקא להפוך, שחרשה ימלא טובה, ועוד יש טעם בדבר, שאם לא יהיה דם מילה יאמרו מצרים שבודאי היתה בהם דם הריגה הגם שלא שמעוה, שהם לא ידעו אשר ישראל הם לחבלה המערכה שמים, אבל כאשר ישמעו שנימולו יתלו בה את הדם שרצו, הה שאמר יהושע הוסיף גלותי וגו׳ (ב״א), ומה שאמר עולה לקראתכם „במדבר״ נ״ב, שהלא הגבול מלו ולא במדבר, ואפשר שהלך לקראתם בעוד שהיו במדבר, או אפשר שבגבול ג״כ מדבר הוא (ב״ב); יד) מי „לא כן״ זה מיה שייך על שלפניו על מה שאמר פרעה, אלא על שלפני פניו מה שאמרתם אתם (ג״א); טו) הלא עמה הם מבקשים גם הטף וגם המקנה, אלא גם ההוה במקום עבר כהווה,

אונקלוס

מִן יוֹם רְאוּלִין: ט וַאֲמַר מֹשֶׁה
בְּעוּלֵמְנָא וּבְסָבָנָא נֵזֵיל בְּבָנָנָא
וּבְבַנְתָּנָא בְּעָנָנָא וּבְתוֹרָנָא נֵזֵיל
אֲרֵי חַגָּא קֳדָם יְיָ לָנָא: י וַאֲמַר
לְהוֹן יְהֵי כֵן מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעְדְּכוֹן
כַּד אֲשַׁלַּח יָתְכוֹן וְיָת טַפְּלְכוֹן חֲזוֹ
אֲרֵי בִישָׁא דְאַתּוּן סְבִירִין לְמֶעְבַּד
לְקֳבֵל אַפֵּיכוֹן לְאִסְתְּחָרָא: יא לָא
כֵּן אֱזִילוּ כְּעַן גְּבָרְיָא וּפְלְחוּ קֳדָם
יְיָ אֲרֵי יָתֵהּ אַתּוּן בָּעָן וְתָרִיךְ

רש״י

והוסיבוס* אל פרעה: (י) **כאשר אשלח אתכם** וגו׳. לף כי אשלח גם את הצאן ואת הבקר״ כאשר אמרתם: **ראו כי רעה נגד פניכם.** כתרגומו״, ומדרש אגדה (ילקוט שם״מ) שמעתי (ר׳ משה הדרשן) כוכב אחד יש ששמו רעה, אמר לכם פרעה, ראיתם אני באילטגיניות שלי אותו כוכב עולה לקראתכם במדבר, והוא סימן דם והריגה, וכשתעלו ישראל בעגל ובקש הקב״ה להרגם, אמר משה בתפלתו (ל״ב י״ח) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם, זו היא שאמר* להם ראו כי רעה נגד פניכם, מיד (שם י״ד) ויינחם ה׳ על הרעה, וכפר את העם״ לדם מילה שמל יהושע אותם, חכו שנאמר (יהושע ה׳ מ׳) היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם, שהיו אומרים לכם דם אנו* רואה עליכם במדבר: (יא) **לא כן.** כאשר אמרתם לבולך הטף עמכם״, אלא לכו הגברים ועבדו את ה׳: **כי אתה אתם מבקשים.** (אותה עבודה)* בקשתם עד הנה״, מבחב לאלהיו, ואין דרך הטף לזבוח (שם י״ח): **ויגרש אותם.** הרי זה

שיטי מסורת • הוסיבוס. • שאמרו. • אנחנו. • כי אותה.

פַּרְעֹה: ס שני יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
נְטֵה יָדְךָ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם בָּאַרְבֶּה
וְיַעַל עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְיֹאכַל אֶת־כָּל
עֵשֶׂב הָאָרֶץ אֵת כָּל־אֲשֶׁר הִשְׁאִיר
הַבָּרָד: יג וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־מַטֵּהוּ עַל
אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיהוָה נִהַג רוּחַ־קָדִים
בָּאָרֶץ כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה
הַבֹּקֶר הָיָה וְרוּחַ הַקָּדִים נָשָׂא אֶת־
הָאַרְבֶּה: יד וַיַּעַל הָאַרְבֶּה עַל כָּל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיָּנַח בְּכָל גְּבוּל מִצְרָיִם כָּבֵד
מְאֹד לְפָנָיו לֹא־הָיָה כֵן אַרְבֶּה כָּמֹהוּ
וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה־כֵּן: טו וַיְכַס אֶת־עֵין

רש״י

לשון* קלרי״), ולא פירש מי המגרש: (יב) **בארבה.** בשביל״ מכת כארבה (שם): (יג) **ורוח הקדים.** רוח מחרקית״ נשא את הארבה, לפי שבא כנגדו, שמלרים בדרומית מערבית״ היתה, כמו שמפורש במקום אחר (במד׳ י״ד ג׳): (יד) **ואחריו לא יהיה כן.** ואותו שהיה בימי יואל שנאמר (יואל ב׳ ב׳) כמוהו לא

שיטי מסורת • מקרא.

פירוש אנם כי״ת, כמו ויעבוד יעקב ברחל בשביל רחל, כלומר יכרן בהטריית ידו שאותם היא בשביל שיבא הארבה, והוסיף מיעם „מכם״ בשביל הלשון יפיה (רא״ם), ולשון צריך כוונה יותר מבשאר הטריים מההו, כי בשלמה דם ובפרעה הלא הכה את היאור, ובכנים הכה את העפר, ובמכת ברד ויט משה את מטהו על השמים, וכן בחשך, ותן השמים בלו הברד והחשך, אבל ארבה הלא הרוח קדים הביא אותם והוא נטה מטהו על ארץ מצרים, לזה צריך דוקא כוונה (ג״א): יח) כמאמר הכתוב קדמה מראהה, ונקלה כן שמשה הטמיל השמש לרוח (ראב״ע): יט) פי׳ בדרומית מערבית של ארץ ישראל, חו דעת רבינו שבהכתוב אומר שמשה רוח מזרחית לו רוח מערבית כוונתו על ארץ ישראל, שבארץ ישראל היה מנשב רוח הקדים,

אור החיים

יב. בארבה. ״) אולי שיקשור ארבה אחד בחוטו או אפשר שחכיר שם בחרבה בגבותו את ידו״) לסימן כי נטיית ידו הוא בשביל הארבה:

אור בהיר

שואל, על כן לא קדם להמטות. כה) פיהם זו נמחורה אין לה שחר, הגם ברש״י ז״ל מקבו שנטיית ידו יהיה בכוונת מכת הארבה, עם כל זאם מיחבר הוא, שפשיטא הוא. כו) ויהיה פירוש בחרבה בשמים ארבה.

כָּל־הָאָרֶץ וַתֶּחְשַׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכַל אֶת־
כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֵת כָּל־פְּרִי הָעֵץ
אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבָּרָד וְלֹא־נוֹתַר כָּל־יֶרֶק
בָּעֵץ וּבְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל־אֶרֶץ
מִצְרָיִם: ט וַיְמַהֵר פַּרְעֹה לִקְרֹא
לְמֹשֶׁה וְלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חָטָאתִי
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָכֶם: י וְעַתָּה שָׂא
נָא חַטָּאתִי אַךְ הַפַּעַם וְהַעְתִּירוּ לַיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וְיָסֵר מֵעָלַי רַק אֶת־הַמָּוֶת
הַזֶּה: יא וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה וַיֶּעְתַּר אֶל־
יְהוָה: יב וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה רוּחַ־יָם חָזָק מְאֹד

אוּרְעָא וַחֲשׁוֹכַת אַרְעָא וַאֲכַל יָת
כָּל עִסְבָּא דְאַרְעָא וְיָת כָּל פֵּירֵי
אִילָנָא דִי אִשְׁתְּאַר בְּרָדָא וְלָא
אִשְׁתְּאַר כָּל יְרוֹקָא בְּאִילָנָא
וּבְעִסְבָּא דְחַקְלָא בְּכָל אַרְעָא
דְמִצְרָיִם: טו וְאוֹחִי פַרְעֹה לְמִקְרֵי
לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר חָבֵית קֳדָם
יְיָ אֱלָהֲכוֹן וּלְכוֹן: יז וּכְעַן שְׁבוֹק
כְּעַן לְחוֹבִי בְּדַם זִמְנָא הָדָא וְצַלּוּ
קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן וְיַעְדֵּי מִנִּי לְחוֹד
יָת מוֹתָא הָדֵין: יח וּנְפַק מִלְּוָת
פַּרְעֹה וְצַלִּי קֳדָם יְיָ: יט וַהֲפַךְ יְיָ
רוּחָא מַעֲרָבָא תַּקִּיף לַחֲדָא וּנְטַל

לקט בהיר

כלומר שכא ממזרח ל״י, ואם מצרים למערב ל״י הרי כא
הרוח כנגדו: כ) הרמב״ן ז״ל הקשה שהרי כתיב ויתן
לחמיל יהולם ויניעם לארבה, ומתיב ויבא ארבה ויאכל ואין
מספר ע״כ, וזה לשון רש״י ז״ל שכמוהו לא נהיה מן העולם
לבא כל המינים הללו זה אחר זה, אבל מין ארבה לבדו לא
היה כמו לומו של מצרים עכ״ל, והרד״ק כתב ח״ל כמוהו
לא נהיה כי לומו של מצרים לא היה אלא מין אחד והוא האלבה והיה רב לומו המין במצרים יותר ממה שהיה עתה בארץ
ישראל, לפיכך אמר ואמריו לא יהיה כן, והנה אמר כמוהו לא נהיה כן כי היו ארבעה מינים ובמצרים לא היה אלא מין אחד
עכ״ל, ובמחילת הספר שם (מ׳ ד׳) אמר הכתוב יותר הגוש אכל הארבה ויותר הארבה אכל הילק ויותר הילק אכל הסחיל, וכתב
הרד״ק שם ח״ל כי הארבה שהיה במצרים לא היה אלא מין אחד ואע״פ שאמר בכ׳ מהלים ויתן לחסיל יבולם ואמר ולק
ולא מספר הארבה היה העיקר ושני המינים בלו עמו לפיכך לא נזכר בתורה אלא הארבה ולא היה אלא עם אחת וזה היה
ד׳ מינים גזם ארבה ילק חסיל ובלו בד׳ שנים זה אחר זה וזאת הרעה לא היתה עד לומו זמן עכ״ל, ומכל המורם נתברר
ונתבאר לנו פירושו וכוונתו של רבינו רש״י, במצרים לא היתה המלה אלא ו׳ ימים (לו כ״ד יום למ״ד) ובזמן מועט כזה עשו
מורכן מורלה עד אין לספר ממתם שהיו בריבי כחול הים, גם היתה הפלגה שכתבתם כולם היו מין אחד ואפ״כ עשו מורכן
גדול מממת הריבוי שלהם, וכימי יואל לא היתה הפלגה כל כך גדול שהלא היו ד׳ מינים 2|וגם היתה במשך ד׳ שנים, אבל
הלבר וההסחל והמורכן ודאמרן נפש שעשו היתה גדול משל מצרים, הגם שלא היו כפעם אחד אפילו אלא מ׳ ממאה משל
משה, שמאחר שנעטערו שנה שלימה ממין אחד, עלה מקומם למקם נפש וכא במקומו המין השני וכו׳, וזכון, ואין עוד
קושיא, ושם נורסים כאן ברש״י שהיו „יחד״, וזה דאי שפירושו יחד באותה מכה בכלל, כלומר בד׳ השנים, אבל לא ניחס
אחד, שא״כ יהיה רש״י סותר דברי עצמו, ובש״ס כתוב לאמר שבשל משה לא היה אלא מין אחד, ודוד המלך כתב כן ליפות
המליצה ע״כ, ואמר המחילה לא נהירא כלל דאמנו כדי ליפות המליצה לימא מילי דשקרא ומה גם דברות הקודש נאמר
(מ״ל): כא) אמם מה שאנו קורא״ים יֶרֶק, וכן לשון הכתוב, הוא ירקות גנה לא עשב, וזה לא יתכן כאן שהרי אמר בתן

יָת נוּבָא וּרְמָהִי לְיַמָּא דְסוּף לָא
אִשְׁתְּאַר נוּבָא חַד בְּכֹל תְּחוּם
מִצְרָיִם: כ וְאַתְקֵף יְיָ יָת לִבָּא
דְפַרְעֹה וְלָא שַׁלַּח יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
כא וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲרֵים יְדָךְ עַל
צִית שְׁמַיָּא וִיהֵי חֲשׁוֹכָא עַל
אַרְעָא דְמִצְרָיִם כְּתַר רַעְיָדִי

וַיִּשָּׂא אֶת־הָאַרְבֶּה וַיִּתְקָעֵהוּ יָמָּה סוּף
לֹא נִשְׁאַר אַרְבֶּה אֶחָד בְּכָל גְּבוּל
מִצְרָיִם: כ וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה
וְלֹא שִׁלַּח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ כא וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם
וִיהִי חֹשֶׁךְ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְיָמֵשׁ

רש״י

רוח מערבית[כב]: ים סוף. לומר לחי שים סוף היה מקלתו במערב כנגד כל רוח דרומית, וגם בהרחב של ארץ ישראל[כג], לפיכך רוח יס תקעו לארבה בימה* סוף כנגדו, וכן מלינו לענין תחומין שהוא פונה לצד מחרת, שנאמר (כ״ג ל״ט) מים סוף ועד ים פלשתים, מהחרת למערב, שים פלשתים במערב היה, שנאמר בפלשתים (פנ״ב ב׳) יושבי חבל הים[כד] גוי כרתים: לא נשאר ארבה אחד. לף המלוחים[כה] שמלחו מהם (פ״ר - תנח׳ ותרוס ר״ה): (כא) וימש חשך. ויתשיך עליהם חשך יותר מהשכו של לילה[כו], וחשך* של לילה ילמיש ויתשיך עוד: וימש. כמו ויאמש, יש

שיטי נוסחאות * בים סוף. * חשך.

לקט בהיר

ובעשב השדה הרי מכר עשב לבדו, לזה אמר שהעלים שבאילן נקלטו ג״כ ירק מטעם זה עצמו שהעשב נקרא ירק מפני שמראהו ירוק, ומביא ראיה מהלוטז (ראב״ם): כב) נקרא יס שבגבול המערבי של ארץ ישראל הוא הים התיכון (ראב״ע): כג) כבר אמרנו שדעת רש״י ז״ל שהכתוב באומרו רוח מערבי הכוונה שבארץ ישראל נשב רוח מערבי, לזה ערש למנוח פמרון היאך יהיה ואם ערוח מערבי שבא״י ישא אח המארבה ויתקעהו בים סוף, הלא יש סוף במערבו של ארץ ישראל, לזה אמר אשם מדקדק בחמומין (פי׳ כשאומר הכתוב היאך יהיו תמומי ארצינו כפי משמעים) ובגבולם העולם מראה שהים סוף אחר הוא במזרחו של מצרים ובמשך מן הלפון לדרום אחר שבמשך כן משך רב נתעקם ובתרחב לצד מזרחו של עולם, ומצא שאם תלך מן א״י לצד דרום אתה פוגע בים סוף, וגם אח״כ נתרחב עוד משך רב לצד מזרח, ואומו המלך הוא מן א״י לצד מזרחים דרומית, ומביא ראיה מן הכתוב שאומר שיבא עוד זמן והקב״ה ישים אח נבוליו מים סוף (מרוח מזרחים לדרומית) עד יס פלשתים שהוא במערב והוא מלך גדול מאד, ולפי״ז ניחא שרוח מערבית אשר הנביה אח הארבה ממצרים והלך דרך א״י עד הים סוף שבצד מזרחים דרומית של א״י ואם מקצא אח הארבה: כד) ופי׳ רש״י שם פלשתים יושבים על שפת הים האחרון במערבה של ארץ ישראל: כה) ההוכמה, כי מאומרו ויאמ אח הארבה מה אמר מן הכתוב הלא אמר שהרה המכה, גם אמר ויתקעהו ימה סוף הלא גמר המאמר ולמה עוד מאמר האמי לא נשאר ארבה אחד, ואם לומר שמתם לא נשאר אחד, מה יצא לנו מזה, אלא דאי שאפילו מה שהיה ברגומם שישאר לא נשאר, ופשוט, אבל גבי ערוב צריך לומר שלא נשאר אחד שאפילו אחד יכול לעשות היזק רב, ואין לדרוש שמלמו מהם וגם אומם ברו, אלא מאומרו ויסר נשמע שלא מתו שם: כו) קודם כל צריך לנו לדעת אברת רש״י בענין זה בכלל, ואח״כ נבל לידע פירוש פירושו בכוונת הכתוב, הנה לפוס ריבוטא ערלה אר״ל כי משכות זו היתה הולכת ונדלת בכל עתה שבהתלת היום נתגדל השכות ואח״כ בשבא הלילה נתגדל עוד וכן בכל משך חומן, אבל שעות הוא זאת, ולא עלה על דעתו לומר כן, אלא שבראתו שמהה זו של משך לא היתה אתם משכות כמו משכות לילה הרגיל בעולם כשנתכסה השמש ונעדר האור ונשאר משך, שא״כ לא יהיה ניכר המכה ויאמרו שהשמש עקם מהלכתו לצד אחר, או נתכסה בענגים, ועוד אפילו יהיה ניכר המכה זה יהיה רק ביום ולא בלילה ולא יהיה א״כ ז׳ ימים אלא ג׳ ואני יום, לזה בהכרח שלא היתה משך הרגיל אלא יותר ממנו, אבל היתה שוה בכמה כל הג׳ ימים, וזהה ענין פירושו הערב, הנה מאמר ויהי משך על ארץ מצרים לא בא בפירושו, כי פשוט הוא, שאמר הקב״ה שיבא על מצרים מכת משך, והוא״ו שבראשו ג״כ פשוט הוא כמו אתם ווי״ן בתורה שמעתתם לאבר ולהמשיך הסיפור זה אחר זה, משא״כ וא״ו של וימש הוא במקום מיבא „כלומר״ וכאילו אמר ואומו משך שאמרתי אמש משך, ופירושו של מיבא אמש מפרש אח״כ שהוא כמו ויאמש שפירושו יחשיך, כי אמש ועבר פירושם משיכה, וכמו שמתיבא משך נעשה יחשיך כמו כן מתיבא אמש נעשה יאמש, וא״כ הוא עז״ה: (ו) משך שאמרתי (יאמש) יחשיך (חשך) מחשך לילה הרגיל,

לקט בהיר

מהיה מן העולם, למדנו שהיה כבד משל משה, (כי* של יואל היה) על ידי מינין הרבה, שהיו (יחד) ארבה, ילק, חסיל, גזם, אבל של משה (לא היה אלא אם) מין אחד[כו], וכמוהו* לא היה ולא יהיה: (טו) כל ירק. עלה ירוק[כז], ויאלדור״א בלע״ז: (יט) רוח ים.

שיטי נוסחאות * אחדו. * כמוהו.

הנחיות לבדיקת רישיון נהיגה בינלאומי

מבוא

א. הרישיון הבינלאומי לנהיגה הוא מסמך המאפשר לנהג רכב לנהוג ברכב מנועי בארצות אחרות, בהתאם לאמנות בינלאומיות ולהסדרים בין־מדינתיים. הרישיון אינו תחליף לרישיון הנהיגה הלאומי, אלא משלים אותו בלבד.

ב. הרישיון הבינלאומי תקף לתקופה שלא תעלה על שנה אחת מיום הנפקתו, אלא אם נקבע אחרת בהסכם הרלוונטי.

ג. בדיקת הרישיון הבינלאומי נעשית לפי הנחיות אלו, לפי הוראות הרשות לתחבורה ולבטיחות בדרכים, ובכפוף לכל דין.

ד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הוא מונפק לפי אמנת ז'נבה לתנועה בדרכים (1949) או לפי אמנת וינה לתנועה בדרכים (1968), כפי שנקבע בהסכם הרלוונטי.

ה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הוא מלא, קריא ובתוקף, ושאין בו סימנים המעידים על זיוף או שינוי.

ו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג הוא בן 18 לפחות, אלא אם נקבע אחרת בהסכם הרלוונטי.

ז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהשעיה או בפסילה מנהיגה, לפי מאגר הרישיונות הלאומי.

ח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

ט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

י. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

יא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

יב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

יג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

יד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

טו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

טז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

יז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

יח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

יט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

כ. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

כא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

כב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

כג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

כד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

כה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

כו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

כז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

כח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

כט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

ל. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

לא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

לב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

לג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

לד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

לה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

לו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

לז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

לח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

לט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

מ. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

מא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

מב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

מג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

מד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

מה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

מו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

מז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

מח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

מט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

נ. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

נא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

נב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

נג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

נד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

נה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

נו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

נז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

נח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

נט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

ס. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

סא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

סב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

סג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

סד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

סה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

סו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

סז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

סח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

סט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

ע. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

עא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

עב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

עג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

עד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

עה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

עו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

עז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

עח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

עט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

פ. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

פא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

פב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

פג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

פד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

פה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

פו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

פז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

פח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

פט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

צ. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

צא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

צב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

צג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

צד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

צה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

צו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

צז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

צח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

צט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

ק. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

קא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

קב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

קג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

קד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

קה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

קו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

קז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

קח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

קט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

ר. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

רא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

רב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

רג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

רד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

רה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

רו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

רז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

רח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

רט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

ש. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

שא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

שב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

שג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

שד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

שה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

שו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

שז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

שח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

שט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

ת. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

תא. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

תב. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

תג. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

תד. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

תה. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה פלילית, לפי הרישום הרלוונטי.

תו. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה אזרחית, לפי הרישום הרלוונטי.

תז. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מינהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

תח. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה רפואית, לפי הרישום הרלוונטי.

תט. בבדיקת הרישיון יש לוודא כי הנהג אינו נמצא בהגבלה מנהלית, לפי הרישום הרלוונטי.

פָּרָשָׁה יד

מסורת המדרש

א. הה״ר שלח חושך הכו׳. תנחומא ותנ״י כאן א. ול״ש כאן קפו. תהלים תחסג. (כה״ע), אמר הקב״ה למלאכים ראה לע״ל יב. ד (כ״ם שנאמר לה״) דבנ״ש. המצרים דאויין ללקות כחושך ע״ע כ״ר ב. ג. כפ״ר א. א וכ״ש. למה״ד שו״ט קה.

76 **א.** (י, כא) **וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם׳ הָדָא הוּא דִכְתִיב** (תהלים קה, כח) **׳שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחֲשִׁךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ׳ רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ עַל שֶׁלֹּא קִבְּלוּ בְּמָרוּת דְּבָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם.] דָּבָר אַחֵר אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְאָכִים הַמִּצְרִיִּים רְאוּיִין לִלְקוֹת בְּחֹשֶׁךְ מִיָּד הִסְכִּימוּ כֻּלָּן כְּאַחַת וְלֹא הִמְרוּ מַהוּ ׳שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחֲשִׁךְ׳ לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאָדוֹן שֶׁפָּרַח עָלָיו עַבְדּוֹ אָמַר לְאֶחָד לֵךְ וְהַכֵּהוּ חֲמִשִּׁים מַגְלְבִין הָלַךְ וְהִכָּהוּ מֵאָה וְהוֹסִיף לוֹ מִשֶּׁלּוֹ**

א. **״ויאמר ה׳ אל משה נטה ידך על השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וימש חשך״**, אחרי שאמר **״ויהי חושך״** חזר ואמר **״וימש חושך״**. הוסיף וכפל תיבת **״חושך״** שנית, וגם הוסיף תיכת **״וימש״**, שהיא תיבה אחת ויחידה כבחבי הקודש, ואשר שורשה נתון בספק (ראה בתרגומים וברש״י ובמפרשים), ועל כן יש לדרוש, **הדא הוא דכתיב** — זהו שאמר הכתוב, בהילול על נטי מצרים: **״שלח חשך ויחשיך, ולא מרו את דברו״**, ואמר בחושך לשון **״שליחות״**. דבר שאינו נאמר אלא על דבר שיש בו ממש, והרי החושך אין בו ממשות (יפ״ת), וגם כפל לומר **״שלח חושך״** ושוב **״ויחשיך״**. ואמר **״ולא מרו את דברו״**, ואם על המצריים אמר כן הרי הם מרו ולא קבלו את דבר ה׳ ואם על החושך אז מהו **״מרו״** בלי דבים. אלא, **״ולא מרו את דבדו״** — **רבותינו אמרו:** **״מרו״**, לא מלשון מרד ומרי, אלא מלשון מרות (מן השורש האדמי **״מד״**, ארון) וארנות, וכלומר, **״חשך ששלח הקב״ה על המצריים קשה היה, למה״** (תנחו׳ כאן, א)**? על שלא קבלו** — המצריים — **במרות**, בקבלת ארנות, את — **דברו של הקב״ה, עליהם. דבר אחד:** ״רי א מרו את דבדו״, מלשון מרי וסיהוב, וכפשוטו (בשורש העברי), ואינו מוסב על המצדיים, אלא על המלאכים אשר בבית דינו של הקב״ה שבהם נמלך, כביכול, על כל מכה אם להביאה, וכנדרש למעלה (יב, ד. עי״ש), שכאשר — **אמר הקב״ה למלאכים: המצריים ראויין ללקות בחשך, מיד הסכימו כולן כאחת,** המ״מ״ים והמשמאילים, מלאכי דין ומלאכי דחמים, **ולא המרו** — את דבד ה׳, בסידוב.

וכך נדרש ונתפרש תחילה סופו של הפסוק, ועתה ידרש תחילתו שכן לכך הוא נדרש כאן לענין פרשתנו (רז״ו), **מהו** — משמעו של — **״שלח חושך ויחשיך״**, חושך שראוי להאמר בו לשון **״שליחות״** דבר, ובתוספת תיבת **״ויחשיך״**, שכן **״אותו חושך״** — של מצרים, **נתן בו** — הקב״ה — **ממש״** (תנחו׳ שם), וזהו: **״שלח חושך״**, חושך ממשי שלח עליהם הקב״ה, וכנדרש להלן (בסו״ס זה), ולהלן (בסימן הבא), ידרש מאין נשלח חושך ממשי זה, ואמר **״ויחשיך״**, החושך הזה פעל והחשיך מכוחו עוד, ומשל, **למה הדבר דומה, לאדון שסרח עליו עבדו, אמר** — האדון — **לאחד** — מעושי דברו: **לך והכהו חמשים מגלבין** (=שוטים), חמשים מכות שוט, **הלך והכהו מאה,**

מסורת המדרש

עבה כדינר תנחומא ותנ״י כאן ב. ע״ע תביגה כז. חולין נה.:.

ב. מהיכן היה החשך תנחומא ותנ״י כאן כ (כה״ע). שו״ט יח (משל). יל״ש כאן קסו. שמואל כ׳ קס.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעַלֶּה שָׁלַח חֹשֶׁךְ עַל הַמִּצְרִיִּים וְהוֹסִיף הַחֹשֶׁךְ מִשֶּׁלּוֹ הֲרֵי ׳שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחֲשִׁךְ׳.

׳וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ׳ כַּמָּה הָיָה אוֹתוֹ חֹשֶׁךְ רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ עָבֶה כְּדִינָר הָיָה שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ׳ שֶׁהָיָה בּוֹ מַמָּשׁ.

ב. (כב־כג) **׳וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ אֲפֵלָה׳ מֵהֵיכָן הָיָה הַחֹשֶׁךְ הַהוּא רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מֵחֹשֶׁךְ שֶׁל מָעְלָה שֶׁנֶּאֱמַר** (שם יח, יב) **׳יָשַׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ׳ רַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר מֵחֹשֶׁךְ שֶׁל גֵּיהִנֹּם שֶׁנֶּאֱמַר** (איוב י, כב) **׳אֶרֶץ עֵיפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וְגוֹ׳׳ אוֹי לוֹ לַבַּיִת שֶׁחַלּוֹנוֹתָיו פְּתוּחִין**

חמשים כאשר נצטווה, **והוסיף לו משלו** — עוד חמשים, עד מאה. **כך, הקב״ה, יתעלה, שלח חושך על המצריים, והוסיף החושך משלו** — עוד חושך נוסף, עליהם. **הוי** — אומר, זהו שכתוב כאן: **״שלח חושך ויחשיך״** — הקב״ה שלח אליהם חושך ממשי וחושך זה החשיך עליהם משלו חושך נוסף, וזהו שכתוב כאן בפרשתנו: ״ויהי חושך על ארץ מצרים וימש חושך״, יבוא החושך והוסיף עליהם חושך, ואמר: **״וימש חושך״**, ״וימש״ מלשון ״ממשות״, כדבר ממשי שממששים אותו בידים, כמו (תהילים קטו, ז): **״ידיהם ולא ימישוך״**, וכאשר נשאלה שאלה: **כמה היה** — עובי ממשו של — **אותו חושך? רבותינו אמרו: עבה כדינר היה,** כמטבע בשם דינר (=סטבע כסף במשקל 4.8 גרם) והוא — **שנאמר** — כאן: **״וימש חושך״, שהיה בו ממש** — בחושך הזה, שנשלח אליהם ערפל עב וממשי המחשיך ומתע כל שימוש כנרות, שכן הוא מכבה ומאפיל בכל מקום שהוא ממלא בו את האור — כל קרן אור, והוא נמשש בידים (הרמב״ן ז״ל בשם ראב״ע ז״ל, ועי׳ הערות).

ב. **״ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפילה בכל ארץ מצרים״**, כתוב זה יוכיח גם הוא למה שנדרש למעלה שלא היה כאן חושך דגיל שאין בו ממש ונדגש דק. בהעדר אור, אלא הביא עליהם חושך שיש בו ממשות, וכיון שכן חקרו חכמים לדעת, ואם כן — **מהיכן היה החושך ההוא?** כזה נחלקו — **רבי יהודה ורבי נחמיה, רבי יהודה אומר: מחושך של מעלה** — **שמן החושך שבסתרו״** (שו״ט, יח) — של הקב״ה, כמו — **שנאמר** — בשבחו: **״ישת חושך סתרו, סביבותיו סכתו״** — שם חושך כסוכה בסביבותיו להסתיר הנהגתו ואורו מפני הרשעים (כבתרגום שם), האויבים. בעת שהוא נלחם בהם, ומחושך זה שבשמים, מביבות בסא כבוד ה׳, משם הורידו משה למצרים, חו היתה נטית ידו של משה לשמים, להורידו משמים לארץ. **רבי נחמיה אמר: מחושך של גיהנום** — הביא עליהם, ששם שורה החושך לרשעים, כמו — **שנאמר** — בדברי איוב: **״לקבר אוכל ... אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות, ארץ עפתה כמו אופל, צלמות ולא סדרים, ותופע כמו אופל״**, **״עָפָה״** — הופעת חשבה ואפלה, כמו (עמוס ד, יג): **עושה שחר עיפה״**, וכך מתאר איוב את מותו והובלת גופו לקבר ונפשו אל מקום חושך ואפילת מות מקום אשר הופעת החושך שבה

ויגלחו את עצמם ויחלפו שמלותם ויבא אל פרעה:
(ב) ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה הוא אשר אמר פרעה את אשר
(ג) הראה האלהים עשה: הנה שבע שנים שבע שבלים עלות בקנה
(ד) אחד בריאות וטבות: הנה שבע פרות עלות אחרי הן דקות
(ה) ושדפות קדים: ותבלענה הפרות הדקות את שבע הפרות הבריאות
(ו) ותרעינה: ויקץ פרעה: ויישן ויחלם שנית הנה שבע שבלים
(ז) עלות בקנה אחד בריאות וטובות: הנה שבע שבלים צנמות
(ח) דקות שדפות קדים: ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים
(ט) הבריאות והמלאות ויקץ פרעה והנה חלום: ויהי בבקר
(י) ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים ואת כל חכמיה
(יא) ויספר פרעה להם חלומו ואין פותר אותם לפרעה: וידבר
(יב) שר המשקים את פרעה לאמר את חטאי אני מזכיר היום:
(יג) פרעה קצף על עבדיו ויתן אותי במשמר בית שר הטבחים
(יד) אותי ואת שר האפים: ונחלם חלום בלילה אחד אני והוא
(טו) איש כפתר חלומו חלמנו: ושם אתנו נער עברי עבד שר
(טז) הטבחים ונספר לו ויפתר לנו את חלמתינו איש כחלמו
(יז) פתר: והיה כאשר פתר לנו כן היה אותי השיב על כני
(יח) ואותו תלה: ויען יוסף ויאמר אליו זה פתרונו שלשת
(יט) הסלים שלשת הימים הם: בעוד שלשת הימים ישא פרעה
(כ) את ראשך מעליך והתלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך
(כא) מעליך: ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה ויעש
(כב) משתה לכל עבדיו ויזכר את ראש השרים המשקים ואת ראש
(כג) האפים בתוך עבדיו: והשיב את שר המשקים על משקהו
(כד) ויתלה את שר האפים כאשר פתר להם יוסף: ולא זכר
(כה) שר המשקים את יוסף וישכחהו: ויהי מקץ שנתים ימים
(כו) ופרעה חלם והנה עמד על היאר: והנה מן היאר עלות
(כז) שבע פרות יפות מראה ובריאת בשר ותרעינה באחו:
(כח) והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות
(כט) מראה ודקות בשר ותעמדנה אצל הפרות על שפת היאר:
(ל) ותאכלנה הפרות הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות
(לא) היפות מראה והבריאות ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(לב) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(לג) אני כאשר הקיצותי: ויאמר פרעה אני חלמתי חלום
(לד) ואין פותר אותו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום
(לה) לפתר אותו: ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלהים
(לו) יענה את שלום פרעה: ויאמר פרעה אל יוסף בחלמי
(לז) הנני עמד על שפת היאר: והנה מן היאר עלות
(לח) שבע פרות יפות מראה ובריאת בשר ותרעינה באחו:
(לט) והנה שבע פרות עלות אחריהן דלות ורעות מראה
(מ) ודקות בשר לא ראיתי כהנה רעות במצרים לרע:
(מא) ותאכלנה הפרות הדקות והרעות את שבע הפרות
(מב) הראשנות הבריאות: ובאו אל קרבנה ולא נודע
(מג) כי באו אל קרבנה ומראיהן רע כאשר בתחלה
(מד) ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים עלות
(מה) בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(מו) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(מז) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(מח) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(מט) אחד הוא אשר האלהים עשה הגיד לפרעה: שבע
(נ) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(נא) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(נב) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(נג) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(נד) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(נה) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(נו) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(נז) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(נח) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(נט) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(ס) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(סא) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(סב) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(סג) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(סד) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(סה) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(סו) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(סז) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(סח) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(סט) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(ע) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(עא) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(עב) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(עג) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(עד) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(עה) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(עו) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(עז) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(עח) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(עט) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(פ) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(פא) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(פב) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(פג) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(פד) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(פה) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(פו) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(פז) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(פח) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(פט) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(צ) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(צא) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(צב) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(צג) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(צד) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(צה) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(צו) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(צז) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(צח) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(צט) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(ק) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קא) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קב) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קג) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קד) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קה) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קו) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קז) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קח) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קט) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קי) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קיא) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קיב) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קיג) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קיד) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קטו) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קטז) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קיז) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קיח) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קיט) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קכ) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קכא) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קכב) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קכג) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קכד) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קכה) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קכו) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קכז) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קכח) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קכט) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קל) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קלא) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קלב) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קלג) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קלד) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קלה) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קלו) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קלז) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קלח) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קלט) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קמ) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קמא) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קמב) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קמג) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קמד) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קמה) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קמו) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קמז) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קמח) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קמט) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קנ) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קנא) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קנב) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קנג) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קנד) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קנה) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קנו) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קנז) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קנח) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קנט) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קס) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קסא) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קסב) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קסג) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קסד) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קסה) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קסו) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קסז) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קסח) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קסט) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קע) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קעא) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קעב) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קעג) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קעד) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קעה) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קעו) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קעז) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קעח) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קעט) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קפ) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קפא) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קפב) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קפג) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קפד) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קפה) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קפו) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קפז) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קפח) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קפט) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קצ) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קצא) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קצב) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קצג) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קצד) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קצה) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קצו) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קצז) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קצח) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קצט) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קצי) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קצא) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קצב) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קצג) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קצד) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קצה) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קצו) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קצז) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קצח) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קצט) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קר) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קרא) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קרב) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קרג) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קרד) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קרה) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קרו) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קרז) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קרח) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קרט) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קש) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קשא) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קשב) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קשג) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קשד) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קשה) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קשו) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קשז) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קשח) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קשט) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קת) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתא) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתב) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתג) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתד) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתה) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתו) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתז) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתח) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתט) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתי) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתיא) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתיב) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתיג) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתיד) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתיה) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתיו) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתיז) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתיח) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתיט) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתכ) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתכא) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתכב) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתכג) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתכד) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתכה) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתכו) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתכז) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתכח) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתכט) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתל) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתלא) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתלב) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתלג) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתלד) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתלה) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתלו) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתלז) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתלח) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתלט) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתמ) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתמא) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתמב) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתמג) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתמד) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתמה) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתמו) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתמז) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתמח) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתמט) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתנ) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתנא) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתנב) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתנג) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתנד) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתנה) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתנו) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתנז) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתנח) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתנט) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתס) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתסא) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתסב) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתסג) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתסד) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתסה) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתסו) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתסז) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתסח) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתסט) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתע) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתעא) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתעב) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתעג) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתעד) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתעה) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתעו) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתעז) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתעח) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתעט) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתפ) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתפא) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתפב) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתפג) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתפד) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתפה) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתפו) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתפז) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתפח) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתפט) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתצ) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתצא) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתצב) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתצג) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתצד) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתצה) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתצו) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתצז) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתצח) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתצט) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתק) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתקא) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתקב) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתקג) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתקד) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתקה) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתקו) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתקז) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתקח) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתקט) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתקי) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתקיא) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתקיב) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתקיג) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתקיד) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתקיה) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתקיו) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתקיז) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתקיח) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתקיט) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתקכ) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתקכא) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתקכב) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתקכג) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתקכד) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתקכה) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתקכו) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתקכז) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתקכח) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתקכט) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתקל) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתקלא) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתקלב) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתקלג) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתקלד) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתקלה) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתקלו) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתקלז) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתקלח) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתקלט) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתקמ) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתקמא) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתקמב) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתקמג) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתקמד) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתקמה) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתקמו) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתקמז) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתקמח) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתקמט) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתקנ) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתקנא) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתקנב) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתקנג) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתקנד) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתקנה) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתקנו) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתקנז) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתקנח) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתקנט) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתקס) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתקסא) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתקסב) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתקסג) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתקסד) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתקסה) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתקסו) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתקסז) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתקסח) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתקסט) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתקע) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתקעא) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתקעב) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתקעג) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתקעד) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתקעה) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתקעו) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתקעז) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתקעח) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתקעט) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתפ) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתפא) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתפב) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתפג) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתפד) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתפה) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתפו) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתפז) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתפח) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתפט) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתפי) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתפיא) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתפיב) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתפיג) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתפיד) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתפיה) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתפיו) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתפיז) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתפיח) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתפיט) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתפכ) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתפכא) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתפכב) ובשנה השנית ויראה פרעה חלום: ויעמד על היאר
(קתפכג) ותעלינה מן היאר שבע פרות יפות מראה ובריאת
(קתפכד) בשר ותרעינה באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות
(קתפכה) אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה
(קתפכו) אצל הפרות האחרות על שפת היאר: ותאכלנה הפרות
(קתפכז) הרעות מראה והדקות בשר את שבע הפרות הטבות
(קתפכח) המראה: ויקץ פרעה: ותרדמנה בקרבן
(קתפכט) ולא נודע כי בא אל קרבן: ותראנה כי רעות מראיהן
(קתפל) כאשר בתחלה ואיקץ: ואראה בחלמי והנה שבע שבלים
(קתפלא) עלות בקנה אחד מלאות וטובות: והנה שבע שבלים
(קתפלב) צנמות דקות שדפות קדים: ותצמחנה השבלים
(קתפלג) הדקות שבע השבלים הטבות: ואמר אל חרטמים
(קתפלד) ואין מגיד לי: ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה
(קתפלה) אחד הוא אשר האלהים עשה הראה לפרעה: שבע
(קתפלו) פרות הטבות שבע שנים הנה: ושבע השבלים הטבות
(קתפלז) שבע שנים הנה: ותבלע הרעבון את שבע השנים
(קתפלח) הטובות אשר היו בארץ מצרים: לא יודע השבע
(קתפלט) בארץ מפני הרעבון אחרי כן כי כבד הוא מאד:
(קתפמ) ובשנה השנית ויראה

ב ארכיל בכל יום ויום בת קול יוצאת מי שב"ל מפני מי שיש בו יראת חטא מי שיש בו מדות מי שיש בו חכמה מי שיש בו מלחמה מי שיש בו עושר מי שיש בו זכות

שנויי נוסחאות

ונעשה כמעין המתגבר וכגדר שאינו פורץ). והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו). ומגדלתיו). ומרוממתיו). על כל המעשים). ב אמר רבי יהושע בן לוי. בכל

לקוטים

יחיאל מטשרי יעקב אלעזר לי אלעזר יעקב לי רב אמר בגלגל בגם מלכים בל אמלה ובל מקה שנאמר נשמע שמים ותשמח ארץ. ויזכן מ"ש מ"ש נמצאנו (י"ב). מ"ל בש"ל שמים ארצה ותמלא ותמ"כ ארץ. שנאמר בחלצים בגם אלוהים אל מקדשיו ואת מקדשיו. ומ"ש ארץ בגם שמים שנאמר כי אלוהים ארץ ושמים. ומ"ש ומקיים קבו קדוש אחדי. ארי"ל בשבחתן בגם שמים ומה"כ ארץ ובשבחן מקה ארץ ומה"כ שמים. ומ"ש לבלורה דבר כ"ש ובים חמוסים לוך לא דקדקן דקשו קדוש בגרוים ומ"ב ומה לשבול. אך בגר מאב מרמבן ומשמים דקדק בחוות. ומרקיע המלה לנו מקדש ובשו אלא שמה"כ מקדש הש"ל לבקש אלנו ג"כ שמים. מה"ש ומקדש אלנים לבקש שמים. ובמנו מגזל ומקדש מה"כ מלאן מחסיד עוולות ומ"ל מי מ"ש כל המעשה בהתים ומבוא מן מחוזה ומן כנפי. ומ"ש נשלם הכריחה שמים בגרלו אחלה ומה"כ ארץ. אבל מרקיע מגרלה לנו ומה נשלם שמעים ארץ קרחה. ומ"ש בשם עשה מי אלוהים ארץ ושמים. ומלכי בים ובים על אלה מרים מר מרשה לגרולה ומר הרמה לבשים ומ"ל. ומזה מ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ומה לך עד קבלתי מתורה כ"ל אם אין אם אין מה לך כל בעולם אלו אלים ברגע מגעד אמרה אם אמלה שוה לנוהו ומוהו. ואמר (שבת פ"ט). ויה מרע ויהי

שנאמר מרע ומ' כלומר שמא תאמר אלא אינה שמחה רק בשביתה לאמר יתברך ויתמה מחתקה. לאמרו בשל מה אמרם בזה השלום אבל היא מלאכה בחגל מרע ונם שמשמיו לא בני אדם: תורתנו ל מלאת ומתבלה ומיקר דין כנגד ג' שלמות. כנגד שלום המלאכים אמר מלאת וכנגד שלום הבנגנים אמר שם מבנים מרים אמר ומתבלה וכנגד שלום אמר ומיקר דין כמו שאמר בהשפט יתמיד אדם אמרם מי שמרים עמנו מן הדין והוא הנקרא שם הרחמות ישרשם ואלו אלמלא מעלות ייאבד נפש שבמ"ש כנגד שלום המלאכים אחר היא מלאת שלמרנו אמר מי מלאים אמרו כנגד הבנים אחר שם רמז לשלום הבנגנים אמר מי שמרים יחורו ויי"ש שבאלו אר' מעלות אר' הנגנים מה ניתו והנגנה המדינה. המלאות היא שיתלך אדמים את מי שרלוי לאלך ולא הבכל כי אחרך ארן המלך בן חורין ומתבלה בשם כנגד הנגנה אחרי ניתו שיתמוך אלישם ויעבנשם וינגנים כרלוי וכנגד הנגנה המדינה אמר ומיקר דין שאיך שיתקר מעבנים ויבשם אותם אל"ל: והרב ר' אפרים ז"ל כתב ר"ש אומר כל המשקה בחורים לשמה זוכים לדברים הרבה לטות אדיק חסיד ויקר ונאמן כדמתרגם נקמן. ולא עוד אלא שהי שלום בו. נקרא ריש דכזיב ולי מה יקרו רעיך אל. אמר לי אחמי אהב. ומלבתו החורים אל"ל: ולא"ר מתחים כיעקבי ז"ל כתב ולא עוד אלא שכל השלום הלו כלפי הא ל מלת לי יאמר על מלאות דבר מה לשם שמא אדיק ואמר כן ומלאכה שיתם דים רוצה לאמר שהדברים שבאלו שנקרא מלאכים כמו בהלאכת רשעו היה בם שלמות לכל מה שלם הבי"ל לשמות ואחר יהיה אלאמרו לי לא מחוה ולא יותר וזהו מי' ומריקומי לכם ברכה עד בלי די בלומר עד שלא יאמר לכם לאמר לי רוצה לאמר לא מחוה ולא יותר כי יחבר יהיה לכם מבורכה. ח"ש ולא עוד כלומר לא בגבד זוכה לאחן הדברים שהיכר אלא שאיכן מהמדבנים שבשלום כמשנה הוא לי ל בלא מחוה ולא יחבר כי כל המלאות הברמיות לו אם לשמן אם לרשעה ולמלנות ומאותה ולשהר הדברים. נקרא ריש לפי שלוא תדריך לאיזנו ממנו יתברך ולא בשאמתו בשרים שרוטים במאכל ומשבל והוא מלבון בשתם לרמי זהו שיהים בכל את אהוב הריש כי מי שהוא ריש כל המחות שוות אלו לאהוב את רשו ולשלם כל רעיזנו שם ולכן אים ולאמתו מקרים ריש אהבים לפי שבאים לא יחשוב רק בלאמתו ולא יאמר לו אם אחה אחה והיא גם היא לא בחשוב רק לו ולא אחן עינים בלאמר ולאן כן מחשבת מלת תבר לו אחקה. ומלבתו שהם וילולה לרעה שיהיו נקבן לו ולא יהיו קלי הבסרים ושל שלאחר לו ולא יחריקומו כיסיר כי יש מתבא בשמה והוא רמלי אבל השוקר בחורים בשמם מלבתו לבם בשמה ולאחה לו ל דרך לדק לבאחי ולבבתו. ומכבתו שהיים מוכבר ושכן לרוח לדיק וכו' עכ"ל: והר"ר בר שלמה ז"ל כתב לאוכב את בשקים כי בלומר הרוכב יכיר ברלו ולאסבו לאוכב את הבריות וקשה בעיני בשרשים בני אדם בשים מן הבוטר ומלמדן בסר ומקרבן לחורים וכל זה מבסבתו לאוחם שתמיד מעשים בל עיניו ולהבנת לרעך כמוך מבמת את בשקים ע"ל אחרי שבמלו בחורים ושהבה מחת רוח ניזלו כי הבי"ל אבן ביאיו כל הבולם לדיקים כלבחיב מי יחן וסיה לבבם זה לבם ולהיב יחמה ס' בשמעו ובסבר זה נאמר ואחבבב אל לבו ואו"ל יחמה אבן ואמר אבן זה בקב"ם שבאמר אלוה הוא אבן קב קב ואמר זו חורה שבאמר כ"ש לבאים ובבאן מהבמתו. ומלבתו שבוה בחחלה ומיד שילבם לבם הבעם יבבן לבם הירלה כמ"ש בבחוב בקב בעם ירלת ס' ולא מבילתו לידי הורה שבאמר רלבוה חבמה ירלת ס' ברי אבל מי בים בו חורה ים בו מדות אלו. ומבלתו לאחת בדיק הה בחחבלן בחוחו ולאו שבה שבל. ומבל זה הבשבה מבבם לבים מבורת הדין ובאמן זה בלים מבבר בא ולא יחלה בבו לבון מרבם והוא בחן רוח לבבות אחרי החורה וכן בחוב בבבם ע"ם בבל ביתי בבחן הוא: ובחוב ברב רבי ישראל ז"ל לא יבים יבר בדרך אבן בחבן בבחון לא יבים בחבן בבים בחבן בבים בחבן ב

מסשמש לא ימלא והרי אין אדם נדיק בתרן אחר יפשם טוב ולא יחפא. ושוד אין אמר אם לא מלא יחלה בביטול תורה וכי אמר מיט בו שון ביטול תורה קרי ליט לא מלא והרי אין לך שון גדול מזה. ואחשר שיזכן זה עם מה שאמ"ל אין בעל הרחמים סוגע בנשמות בחלה אלא בחמלה לחה"ל בכמו לחה"ל בגופו ובעל יסורי חיוב על כן אמר אם רואה אדם מיסורין באין עליו לומר ברוחם שבאתה בו שבדר הם ותכף ברחמונה כלו ביסורין עליו ועל גופו לא יפשם במעשיו לפי שכיון שהש"ת מיגם בו בסדר אחר בו מנהגו ומייסר את כל כשלם מוכחא מלחא שגם הוא מיגם את מעשיו מבדר הטוב ואחת אינה עון משונה רע ויחיד ולכן יפשם במעשיו ויחזור בתשובה ואם עשם ולא מצא עון בשגגון זה לא יחלה בביטול תורה כי הוא שון פליגי ורבי שיחמו עליו סדרי ברחמים ויעבר מן הנשמות תחלה ורמוז לזה אמר בכאן מלה לשם לברות כלומר שתכף מחחיל הסורביות בשם ובגופם וזה בשבת עלבונם של תורה ומי שיש עשק בם מסכים למ"ם ז"ל אם רואה אדם מיסורין באין עליו וכו' יחלה בביטול תורה וכו' כמו שאמר: ואפשר שזל לפרש שאחר מי לשם לברות מעלבונם של תורה כלומר מן העלבון שיקבלו מן סתירה לעולם סבה ואחי לא לאותה בושם אחי לא לחוזה כלומר כי שם בעולם הנשמות הוא העלבון שאמיתי ומרים אומן שעלבון והוא שכל מי שאיט עוסק בתורה נקרא מוף ומנודה ואל כן בשמת אין מרחים אוחו ליכנס בעולם של מעלה רק יושב מחוץ למחנה שכינה רואה ומחאוה ובאחר ברחים מן הכחוב שנאחר מה יפה ומרת פעם והוא כמו שבאחרו בדרך הא'. ואבר עוד ואומר והלחות מעשה אלהים המה וכו' כלומר ולא עוד אלא שמלבד העלבון הנזכר הוא מאבד ממנו הבוהה הזאת שנאמר והלחות מעשה אלהים המה וגו' אל תקרי חרות אלא חירות ללמדך שאין לך בן חורין אלא העוסק בתורה כלומר כי הש"ש בתורה הוא נקרא בן חורין לפי שאז אין הבשמה משועבדת אל הגוף כלל כי אינו עוסק בדברים חומריים אלריכים אל בחומר הבשני רק עוסק בדברי תורה אבר הם דברים רוחניים ונעשו של אדם מתאוה אליהם ואף אם בשעוסק בד"ת הוא משעבד הבשמה אל הבשמה שבעבדו הוא חירותו כי אדרבה חומרו ומקרב אותו אל הבשמה נאמר כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה כי מי שעוסק בתורה נבחל לחון ושוכן בגרמי הגוף אין לך משועבד עבד כזה כי משעבד הבשמה אל הגוף ויעבוד אותה ויעבד: גם אחר שאמר שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וזה כי כל אדם הוא משועבד אל מזונות הגוף החומריים אבר הם צורך הגוף ומבלתם ימות וכיון שהוא משועבד אליהם אינו נקרא בן חורין לא כן העוסק בתורה כי אינו משועבד אל המזונות כי הקב"ה אינו מגיע ומבשר ריבוי ע"ם בשבילם לחם לא אכל ומים לא שתה. וכיאר הענין איך אחר שהעוסק בתורה אינו משועבד אל המזונות כי כמי הבנע ימות בלתי מזון על זה אמר הגוף העוסק בתורה אינו בטבע בחומריותו ובגיותו כדי שיהיה משועבד אל המזון רק הרי זה מתאבל ומחדיל בהכמה לגבם עד אלא שיתעבד אל מזון המרי ח"ם שכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתאבל שנאמר וממחנה וגו': ואפשר עוד לפרש שאמר אי לשם לברות מעלבונם

יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב(ה), ומכרזת ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה(ה). שכל מי שאינו עוסק בתורה(ה) נקרא נזוף(ה). שנאמר נזם זהב באף חזיר(ם) אשה יפה וסרת טעם(ם). ואומר(ס). והלוחות מעשה

אלהים הם לוחות הברית אלא חירות. ויכון במה שכתב לב לחות בשם מהרי"ם ז"ל שהש"ל הרגישו שהיה ראוי שיאחר חרות בלוחות כי החקיקה הוא בלוח עצמו ולא על הלוח ולכן הטעם זה אמרו אל תקרי כלומר שהחקיקה לא היתה מעובדת אל הלוח עד שהבסדר הלוח חפסל היא כמו שהיא דרך כל תקיקה רק היתה בת חורין כי הלוח יתקיים בהתקייה החקיקה ע"ל אמרם ראה לוחות חרות כלומר ולוחות הנלו מלאכת אלהים הם ובדברי מי חכם מן נם מלאתי אחר לו בספר הזוהר חרות כתב וז"ל מי כתיב בלוחות אל הלוחות כתיב אל"ל. מראה מזה ג"כ שאין התורה מעובדת לאדם אבר היא תקוקה בתוך לבו כדי שיהיה לתורה עלבון בהיות האדם נוף ואין לה עלבון בעצם אלא בדרך מקרה כדי להעניש לאדם על זה וז"ם אי לשם לברות מעלבונה של תורה לא אמרי שאינה עניה בלי בבבוד הבורא. ולא די שאין התורה מעובדת לו אלא אדרבה הוא נקרא בן חורין בהיותה מעובדת אל הגוף כי הם הוא מתאחים הם לא בהיותה מעובדת אל הגוף כי הם הוא מתאחים אל הגוף אמתם כאבר הרחו הלוחות אל הוא מעובדים לגופא אבר ישא אותם על ידיו ולכן תכף נפלו מאליהן ולא די שהוא בן חורין רק שהוא מתאבל על אחרים וז"ם ומתחנה נחליאל וגו': ואפשר עוד לומר כי מתאבל בשמיעת שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף כאלו הוא מבדל ומובדל ממנו יתבדל מהיותו רואה פני שכינה ולא אמתוב כי די לו בעונש זה והוא בן חורין ואם לא יעיבנו לו ג"כ לא יכשו ולא שחיתו אל כן בשמיעת עוד כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה שאם אינו עוסק בתורה אף גם זאת הוא מעובד אל הקליפות ואל החיצונים כי הא בכא תנא כי כאבר יראו החיצונים שהוא נוף מו תכף מתחבדים בו לעצות בו כרצונם ואם תחשוב שבעוסק בתורה אין לו רק סיגוף הבשם והבדר הבעבוד והוא הרחקת הכח ולא הבאת התועלת ע"כ אמר אינו כן רק כל שעוסק בתורה ה"ז מתאבל על כל הבריאים שנאמר וממחנה מלאיל וגו': ואפשר עוד לומר וכזה ידוק ויכון מ"ש מלת תדיר כי מי שלא זה ואיזהו אבר יוכל לעסוק בם תדיר ולא יבטל כלל אמתם בחיות שהכתוב אמר והגיה בו יומם ולילה כל הדברים הרוחניים שעשה האדם לשלמת נוחו ואמרו

סוף

על תורה והתנא בעצמו פירש מה הוא עלבון התורה ואמר שכל מי שאינו עוסק בתורה תדיר כלומר יום ולילה נקרא נוף וכיון שהוא כבוזה ומנודה להש"ת אם כן גם שתורה אבר בקרבו ובתוך מעיו בביטול יש לה סגנ מזה בענין ובקרב בפיליס הודע ואין לך עלבון לתורה גדול מזה והבדר לאיש אין נקרא נוף שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם כמו שבאמר בזה אף אם הוא בחוב אינו אינו מיבסה את הבזה ואין בבזה מיבסה לאותו ואם פינם את הבזה ואין בבזה מיבסה לאותו ואם מאוס כמו שהיה כן זה אדם אבל אם אינו מיבסה לאותו בחוף אפ"ם שהתורה אם זהב בתוכו כי הוא בדמיון הבזה זהב בלף אחיר וכן היא אדם יפה וסרת טעם. ולפי שמזה יוכן שהתורה היא מעובדת אלינו כיון שיש לה עלבון בהיות הוא נוף וזה תירץ ואמר שאם אינו אינו קורא את עלבון התורה הוא כדי לבפרא מן האדם אמנם לפי שאמת אינו מחדבר מזה הבלבון לתורה כלל כי אין התורה מעובדת לנוף אע"פ שהיא חקוקה על לוח לבו שהרי אומר הכתוב והלוחות מעשה אלהים המה והבכתב אבר היה כתוב עליהם מכתב אלהים הוא ועם כל זה היה הכתב חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות. ויכון במה שכתב לב אחות בשם מהרי"ם ז"ל שהש"ל הרגישו שהיה ראוי שיאחר חרות בלוחות כי החקיקה הוא בלוח עצמו ולא על הלוח ולכן הטעם זה אמרו אל תקרי כלומר שהחקיקה לא היתה מעובדת אל הלוח עד שהבסדר הלוח חפסל היא כמו שהיא דרך כל תקיקה רק היתה בת חורין כי הלוח יתקיים בהתקייה החקיקה ע"ל אמרם ראה לוחות חרות כלומר ולוחות הנלו מלאכת אלהים הם ובדברי מי חכם מן נם מלאתי אחר לו בספר הזוהר חרות כתב וז"ל מי כתיב בלוחות אל הלוחות כתיב אל"ל. מראה מזה ג"כ שאין התורה מעובדת לאדם אבר היא תקוקה בתוך לבו כדי שיהיה לתורה עלבון בהיות האדם נוף ואין לה עלבון בעצם אלא בדרך מקרה כדי להעניש לאדם על זה וז"ם אי לשם לברות מעלבונה של תורה לא אמרי שאינה עניה בלי בבבוד הבורא. ולא די שאין התורה מעובדת לו אלא אדרבה הוא נקרא בן חורין בהיותה מעובדת אל הגוף כי הם הוא מתאחים אל הגוף אמתם כאבר הרחו הלוחות אל הוא מעובדים לגופא אבר ישא אותם על ידיו ולכן תכף נפלו מאליהן ולא די שהוא בן חורין רק שהוא מתאבל על אחרים וז"ם ומתחנה נחליאל וגו': ואפשר עוד לומר כי מתאבל בשמיעת שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף כאלו הוא מבדל ומובדל ממנו יתבדל מהיותו רואה פני שכינה ולא אמתוב כי די לו בעונש זה והוא בן חורין ואם לא יעיבנו לו ג"כ לא יכשו ולא שחיתו אל כן בשמיעת עוד כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה שאם אינו עוסק בתורה אף גם זאת הוא מעובד אל הקליפות ואל החיצונים כי הא בכא תנא כי כאבר יראו החיצונים שהוא נוף מו תכף מתחבדים בו לעצות בו כרצונם ואם תחשוב שבעוסק בתורה אין לו רק סיגוף הבשם והבדר הבעבוד והוא הרחקת הכח ולא הבאת התועלת ע"כ אמר אינו כן רק כל שעוסק בתורה ה"ז מתאבל על כל הבריאים שנאמר וממחנה מלאיל וגו': ואפשר עוד לומר וכזה ידוק ויכון מ"ש מלת תדיר כי מי הוא זה ואיזהו אבר יוכל לעסוק בם תדיר ולא יבטל כלל אמתם בחיות שהכתוב אמר והגיה בו יומם ולילה כל הדברים הרוחניים שעשה האדם לשלמת נוחו ואמרו

ב שאינו עוסק בתורה נקרא נוף. נמחק"ל ..בחלמוד תורה. וכ"ה בכלה רבתי (ומם מי שאינו תדיר..); בחגמרמת נפסוק וסלחות ט' ובגמ"ר פ"ל ..נוף לחקב"ה; בגמ' כלה רבתי ..תדיר זה נוף.

לקוטים

בוקר יום בשבי ויבולו בבמים ובאחרן וגו'. מנלי שחמה הקב"ם ומי' ואם לא אני מחיר לחבכם לחוכו ובוכו, ויהוא כי חוכו ומוכו לאין גמור לכל בבריאה. כי חוכו ובוכו בים אחר בבריאה כמ"ם ובאחרן ביאה לרן חוכו ובוכו ובבר ביאה לרן חוכו אחר בבריאה קודם עשיה. וסייע מפרשים כי שבאלי היה מיחור לחוכו ובוכו היינו מיחבבל עולם הבאים אבל לא אם שלמעלה. וכי אלבאבדים הבינו רחים מבשוק שלום יעשה לי. דחוכו בעולם הבאים. וכב בבריאה ג"כ. ואמר לבעוב שמים ולישב לרן וגו'. ובכן בבריאה הבמים קדם לאחרן כנ"ל. ובזה ג"כ הבני בחורים. וכן בבשוק מוקם שמים ואחרן וכן בבשוק ויבולו הבמים ובאחרן בחמה יליף הבמי' בחמלי אמר שמים קודם לאחרן חוכו בבריאה ג"כ. וגוב אמר בחנה כל בעולם שלו ר"ל בם בעליון: נקרא רע אחוב. כיון שבוא בחמיים אחם בעשבת חוריה כל בעולמות ובכיכול בעשה שוחף ליוצר בראשית. וכמ"ם בבדבל דמיחיך רעיחי. רעיחי בעולמי שקבל הוריחי לי (נפ"ח שעיד פ"ל כ'): נקרא רע אחוב. כי מיקר הוא אם בוא נאחב ג"כ. כי לא די כמה בבאדם אוהב את הקבים כ"ל בריך בבשבל שאם בבר"ם יאהבנו. שיבו מיבחור מאחיו ולך בדרכי בי לחבן יאהבנו. אבל אם אינו מקיים בכל לבב לוחבו כי אף אם הוא אוהב בלבו אח כי כיון אליו מאהב מחת (כי אין זה בלים. ובמדרש (בבחים פ"ו). אם בחיחי בעיבן בחוצאת שלחם בבית אמים ובחוחם ולך לבביר אמבה בבית ליבים. כי בחם שבאמרים שבאלה אחם אחם בלמים אחם ואוחבת אחם לין זה שבאמר לם כ"ב כי אבבר מחמת בבבר אוהב אחם. רק אם בא אומרת שבבם אוהבים אוהב ומבבים שבחם זה יחבב לם לבמלה. ויבואר עוד כי הבה בברבת חיובוסן בחבר שחת הבמה רשים בחבוכים בחיו שבל אחד יבים בחבב מבבבי. ובזוע מ"ם בבמלי (כ"ב) בוקר רבלך מבים רבן. ובבם הן רק בבבים בחם. אבל בבבים

בבבים: ם) אחדם מבם בחבם שחין לם רק אם שיבן לם בבלם. ובוחר מחב, פלבים בם ישראל, פיבבה לים לם מדבבחם בבוב, דבל מבבבחם בבוב מבוי בחבבאבו ים'. ובוחר מחם מבבים בם בם"ם, בחב"ם דחבב"ם בבבה, ובבבים בחבבחם בחו בל אחם [בבבבדבין כ"ו ב']. ובל"ב אחבר, מבבבם בבבים אבבבה, אבו ם"ם בחבחין בבבים מבבחת [ובחת ד"ב פ"ח]. לבן בבחיבי אבבב"ם מ"ו בבבבחבו בבבבבים אחבם, ח"ל בחיבב לבם בבבלבחם, ובן לאחי בבם, אחבן בחבבם יבם בבחם בבל אחבחם ם'. אבל בבבבל מבבם בוא בבי בבבם ובים, אחבלין בבבחבבין בו בבחאי. ובחבחבחו הוא בבחבבם בבבבם בחבחבו בבבבבם מבבבבם, בחו בחבבחין אבל אחבבם בבבבבחבם בבבבבחבם בבבבבח

אלהים הבה והמכתב מכתב אלהים הוא, חרות על הלוחות. אל תקרא חרות אלא חירות(אבות ו), שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה(אבות ו). ובל מי שעוסק בתורה

הוא עלבון לתורה כי מיום מי שלא הוסק בתורה ומקיים מצות אינו לוקה מלאכים הקדושים ש"ם אם מקיל לתלות שוכנתו כדי שיהיה מעיינו מלוהים הקדושים ש"ם אם מקיל לתלות שוכנתו כדי שיהיה לו כח לעסוק בתורה וכן כשיבא כי מבלתי לו אמצר לו לעסוק בתורה כדי לדלך בכל הדרכי דעתו ובאם יסר מלהתחיל ולעסוק בתורה ומקיים מצות ולא יעבור מלעסוק בתורה ומקיים מצות ולא יעבור מלעסוק בתורה ומקיים מצות ולא יעבור מל

כשיהיה בבחינת כרכה היינו כשיעלה למדרגתו אזי הכל יעלו עמו, וזהו שמפרש הפסוק את הברכה אשר תשמעון לשון אסיפה וחיבור, את כל מצוות ה' היינו שיעלו כל ניצוצין קדישין שהיו דבוקים בה' ונפלו ובעליותן יעלו גם הם וזהו מצוות לשון חיבור ודביקות היינו הניצוצות קדושות שהיו מצות ה' היינו דבוקים להשם ברוך הוא ונפלו למדרגות תחתונים, תשמעו היינו תאספו ותחברו אותם לשורשם ודביקותם וכן בהיפוך אצל ירידה שהיא בחינת קללה וכן אצל בחינת ברכה כנ"ל והמשכיל יבין.

עוד ירמז כי ידע (שבת קד.) אנב"י היא ראשי תיבות א'נא נ'פשי כ'תבית י'הבית וכבר כתבתי במקום אחר כשלומד התורה לשמה אזי מכניס חיות שהיא בחינת רוח ונשמה לתורה שהיא בחינת נפש ונעשה התורה חמימה ושלימה בכל הבחינות והוא משיב נפש כל התורה ונפש כל הנבראים ולהיפוך אזי חלילה נעשה לו סם וכו' כמו שאמרו חז"ל (יומא עב:) וכה נעשה לו סם חיים שהוא סם שעל ידי מחיה כל עלמין, והוא שמרמז מלת אנכי שהיא כלל כל התורה כולה נותן לפניכם היום היינו בכל יום ויום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעון פירוש לשון אסיפה וחיבור ויחוד כשתיחדו תיבת את היינו כ"ב אותיות התורה מא' עד ת' ותכניסו בהם חיות על ידי תורת אמת בדחילו ורחימו ויהיה אנכי חיינו התורה ברכה כנ"ל סם חיים ונעשה מקור הברכות שעל ידה נובע השפע וכל הברכות וכן להיפוך ח"ו כנ"ל זכה נעשה לו סם חיים וכו' והמשכיל יבין.

ובזה יש לפרש ההפטרה (ישעיה נד, יא) עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים וכל גבולך לאבני חפץ, כי ידע אין עני אלא מדעת (מדרש פס.) והוא ההפוך מהפסוק (ישעיה נה, יג) הנה ישכיל עבדי כשיש לו דעת והשכל ירום ונשא וגבה מאד אבל כשהוא עני מן הדעת אז סוערה לא נחמה, הנה אנכי פירוש אבל כשתלמוד התורה לשמה הנקרא אנכי שהוא כללות התורה כנ"ל אזי מרביץ בפוך אבניך היינו האותיות פירוש שיתברכו כל כ"ב אותיות שלך, ויסדתיך בספירים היא לשון בהירות היינו שיאירו ונעשים וכים ומצוחצחים האותיות שלו כמו שאיתא (אבות פ"ו, מ"א) העוסק בתורה לשמה ווכה לדברים הרבה זוכה לשון זכות ובהירות פירוש שמוכך ומצחצח לדבורים הרבה ולא עוד אלא שנעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק כמו שכתוב (ישעיה מ, יט) בורא ניב שפתים שלום וגו' היינו שבכל פעם נברא לו ניב שפתים מחמת שהוא במעין המתגבר וזהו (ברכות לד:) אם שגורה תפלתי בפי לשון שיגר לו דורון היינו שבכל פעם נשלח בפיו ריבורים חדשים כמעין הנובע כנ"ל הן ברוחניות הן בגשמיות נתברך מעשה ידיו ומשפיע שפע וברכות לכל המדרגות, וכל גבולך לאבני חפץ כי יש בני אדם שחושקים ומתאוים להיות במקומות אחרים כי בדעתו הוא ששם יותר טוב מבמקומו שהוא שם וזה נמשך מחמת שבאמת הכל תפצים ליראה את שמו הנכבד והנורא וכל נשמה מתאוה לתקן בזה העולם וכשאינו מתקן כלום אזי הוא חסר ואינו יודע מה חסר לו ואומר שהמקום הוא לא טוב אבל כשהוא מתקן כל הניצוצות קדושות וכל בחינותיו אזי יש שם השראת השכינה כביכול ואז חן מקום על יושביו, (טושה מז.) וזהו וכל גבולך לאבני חפץ היינו שיהיה רצונך וחפצך בכל גבולך מחמת שיהיה שם השראת השכינה על ידי לימודך שם התורה לשמה בדחילו ורחימו, וכל בניך למודי ה' פירוש על דרך (תענית ז.) ומתלמידי יותר מכולן נמצא שהרב לומד ומקבל תורה מן התלמיד והנה ידע (זוהר אחרי עג.) קודשא בריך הוא ואורייתא כולהו חד, וזהו לימודי ה' כביכול שלומד את ה' ואז ורב שלום הוא דבר הכולל הכל וזהו הן ברוחניות הן בגשמיות והמשכיל יבין.

כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך וגו' ואמרת אוכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר. יש לומר בזה על דרך הנ"ל כי כשהנשמה בגלות רחמנא ליצלן אז היא בסוד מצרים היינו מצר ים כי חכמה וחיים נקרא ים והוא צמצום כסוד גלות וכשהקב"ה גואל אותה מן הגבול ומיצר לבחינת רחוב והרחבה והיינו על ידי שמקרש כל חושיו ובכללם הכ"ד ראשי אברים כנ"ל ונעשה כסא ומרכבה להקב"ה כביכול ועל ידי זה הוא יוצא מן המיצר

וגבול ובא לבחינת נחלה בלי מצרים, וזהו שמרמז כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך היינו בזה שיהיה ה' היינו הוי"ה יהיה אלקיך שישרה עליך הקב"ה ותהיה כסא ומרכבה אליו יתברך ובזה הוא ירחיב את גבולך שתבא לבחינת הרחבה כנ"ל עד שהוי"ה שורה אצלך עד שנעשה אלקיך ממש כמו השכן טוב השרוי אצל האדם, והוא שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, מה) ואתהלכה ברחבה כי פקודיך דרשתי פירוש שהלכתי בבחינת רחבה ולא בבחינת מיצר וגבול והיינו מפני שפקודיך לשון חסרון כמו (במדבר לא, מט) ולא נפקד ממנו איש פירוש מקום שהיה חסר ממך כביכול שהיה צמצום ולא נתגלה בו כבודו יתברך שם דרשתיך באותן המדות והמקומות שהיו רחוקים ממך שם דרשתיך עד שמצאתי והראתי התגלות כבודך גם שם ולית אתר פנוי מינך (כפורש רבה יב, ד.) כמו (דברי הימים א' כט, י) ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל ושמעתי מאא"ז זי"ע זללה"ה שהראה דור בחוש לעיני כל הקהל שמלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה ובמה הראה לכל במה שאמר לך ה' הגדולה והגבורה וגו' לך ה' הממלכה ואז ראו הכל אפילו המון עם כי הקב"ה שורש כל הדברים והרייתם וזהו דרשתי לשון דרש כמו מי שדורש איזה פסוק שענינו אינו עולה יפה ונראה חסר איזה תיבה והוא ממלא אותה ומראה בפירושיו שאינו חסר כלום כך אמר דוד אפילו במקום שהיה נראה לפני המוני עם שאתה חסר משם וזהו סוד הצמצום שם הראיתי גדלתך והתגלות כבודך ולכן זכיתי בעצמי גם כן שיצאתי מן המיצר והצמצום ואתהלכה ברחבה, ואמרת אוכלה בשר פירוש בשר ידע הוא המדות התקשרות אוכלה הוא לשון יחוד כמו (בראשית לט, ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל ותרצה ליחד סדה זו בי תאוה נפשך לזה לעשות יחוד אמיתי והיינו על ידי הרחבת גבולך מכל מיצר דהיינו השפלות ותענוגי עולם הזה אז תבין יראת ה' ותתאוה נפשך ליחוד תענוג האמיתי אזי העצה הוא בכל אות נפשך תאכל בשר פירוש תבין ממך בכל מקום ובכל דבר שנפשך מתאוה לשם בכל מדה ומדה שם תעשה היחוד ותבין משם כי זה השכינה מבקשת תפקידה ואז תהיה בסוד צריקייא אינון שלוחי רמטרוגיתא והמשכיל יבין.

עוד ידמרו ראה אנכי נותן לפניכם. על דרך (ישעיה נא, טז) ואשים דברי בפיך וגו' לנטוע שמים וליסוד ארץ וגו' ואיתא בזוהר הקדוש פירוש כי הצדיקים בפיהם גם כן בוראים שמים חדשים וארץ חדשה, והוא שמרמז ראה אנכי היינו מה שאני עושה נותן לפניכם גם כן שאתם תהיו העושים על ידי חידוש תורתכם שמים וארץ חדשים והבן.

ד שמור ושמעתם וגו'. יש לומר רמז בשני תיבות אלו על דרך (אבות פרק ה, משנה ב') בת קול יוצאת מהר חורב וכו' ומה שאמר אדוגי אבי זקני וללה"ה ידע שהוא הרהורי חשובה הבאים לאדם בכל יום ועיין בספרים הקדושים של הרב מפולנאה זללה"ה והנה בזה נתבאר החימא והפלא שהקשה מפני מה הכרוז יוצא כשאין שום שומע, וביאר ז"ל מי שרוצה לשקול בפלס רגליו ולבקש דרך ה' ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה' או בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה כנזכר לעיל, והוא שמרמז שמור לשון המתנה היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה' או בודאי ושמעת הרהורי חשובה הבאים לאדם בכל יום איתערותא דבת קול והמשכיל יבין.

ולא ירבק בדרך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו וגו'. להבין זה על דרך מאמר חז"ל צדיקים מהפכים מידת הדין למידת הרחמים והיינו דידע דבכל דרך הטבע כמו אכילה ושתיה ושאר דברים גופניים יש דבר המחיה אותן והוא דבר שהוא למעלה מהטבע כמו שכתוב על פסוק (תהלים פב, ג) צמאה נפשי לאלקים וגו' עיין שם במקום אחר, והצדיקים שמדבקים בדבר שהיא למעלה מהטבע שהיא השם הוי"ה ב"ה מהפכים מידת הדין שהוא בחינת אלקים בגימטריא הטבע כנודע למידת הרחמים שהוא השם הוי"ה ב"ה וזהו ולא ידבק בדרך מאומה מן החרם ותגרום שישוב ה' שהוא מן החרון שהוא גימטריא ג' אלהים אפו גם כן גימטריא אלהים כנודע ורשים בחינת הוי"ה ונעשה רחמים והבן.

הקרבן הוא הלל והודאה להשי"ת אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים ואת בתינו הציל, זה פה סח נסים ונפלאות שעשה עמנו. והנה בירושלמי (סוכה פ"נ ה"א) לולב היבש פסול על שם לא המתים יהללו וגו'. וע"כ ישראל שהיו אז אטומי לב בלי רגש חיות איך אפשר להם לגשת לעשות פסח ואית בהו טשום לא המתים יהללו, לזה היתה עצת משה ואמר להם משכו ידיכם מע"ז, והיינו דהנה במדרש (פ' ס"ז) תנינן בכל מתרפאין חוץ מע"ז וג"ע ושפ"ד, ונתן טעם לזה מפני שע"ז הוא חרם, וג"ע נמי בתיב (משלי ז') כי רבים חללים הפילה, וכתיב (שם ה') רגלי' יורדות מות, ושפ"ד בתיב (בראשית ט') שופך דם האדם באדם דמו ישפך, היאך יכולין אלו ליתן חיים לחולה. ולפי"ז יש לומר דהבורח מכל אלו בא לעומתו לחיות דקדושה וביותר מע"ז שהוא חרם שמכניס מארה בכל רמ"ח אבריו גימט' חדם בא לעומתו למקור החיים בכל רמ"ח אבריו, ואז אפשר לקיים (תהלים ל"ה) כל עצמותי תאמרנה וגו', זו היתה עצת משה משכו ידיכם מע"ז היינו להיות בתכלית הריחוק מע"ז, ואז תבוא בהם חיות לגשת ברגש הנפש ובשמחה לעשות הפסח ולהודות ולהלל,

ועצת משרע"ה מאז היא המדה המהלכת בכל הדורות, בכל זמן שהאדם מרגיש בעצמו העדר חיות דקדושה יתכוון לבדוח מהדבר שכנגד, וזה איננו כ"כ קשה שהבחירה חפשית ביד כל אדם, מה גם לברוח ולהיות שב ואל תעשה זה כדאי איגנו כ"כ קשה, זולת לרשעים גמורים שהם ברשות לבם, אבל כלל ישראל, מה גם איש הבא ליטהר שיש לו סיוע מן השמים, כאמרם ז"ל (יומא ל"ח:) הבא ליטהר מסייעין אותו, בודאי נקל לו לברוח בלי שום טענות דק ברצון פשוט לומר אי אפשי בלי שום טעמים ובלי התחכמות, ואז ממילא יבוא רוח חיים בקרבו ויהפך לאיש אחר ברגש הנפש ובשמחה. ובנראה שזהו ענין ששת ימי המעשה לפני שבת, שאלמלא מציאות ששת ימי המעשה אי אפשר לבוא לקדושת השבת, אלא מחמת שנמצאת סרדת ימי המעשה וישראל בורחין ממנה בשביל זה עצמו באין לעומתה לקדושת שבת,

ולקחתם אגודת אזוב. נראה ליתן טעם למה נצטרכה בפסח מצרים אגודת אזוב משא"כ בפסח דורות. דהנה במדרש (פ' ג' סי' י"ח) לך אמור להם מה מצודע מטמא אף המצרים מטמאין אתכם, והיינו דכחות הטמאים של המצרים פגעו בישראל שאטמו וסתמו את לבבם עד שנעשו כבשר המת שאיננו מרגיש באיזמל. וזש"ה ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, ולכאורה בלתי מובן שלפי גודל המרידות הי' צריך כל הגה המדבר מחידותם להיות כמים קרים על נפש עיפה, וכנראה שהרמב"ן הוקשה לו זה ופירש כאדם שתקצר נפשו בעמלו ולא ירצה לחיות רגע בצערו מדעתו שירוח לו אח"כ, עכ"ל. ולפי דרכנו יתפרש בפשיטות שהיו כ"כ משוקעים בצרתם עד שניטל מהם כח ההרגש וכבשר המת כנ"ל. ועי' (פ"ז דבכורות משנה ה') רוח קצרית באה עליו שפירש הרע"ב שרוחו קצרה מחמת מרה השחורה הנוברת עליו לפרקים ונשאר בלא הרגש. ובאמת גם זה הי' לטובה, כי לולא זאת הי' להם כח ההרגש לא עצדו כח לסבול ואכדו בענים ח"ו. וכן הוא בגלות המדה הזאת שאחד מחסדי ה' שאין אנו מרגישים ב"כ הצרה וכאילו אנחנו נשתקענו כשינה עד שאין אנו מרגישין לערוך מצבנו מאז לעומת מצבנו עתה, ולולא זאת ח"ו אברנו בענינו, חש"ה (תהלים קכ"ו) בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים, אז כאשר נביט אל נפשנו נבין אשר בגלות היינו משוקעים בשינה וכחולם חלום. ובאשר אז במצרים הי' זה מפאת כחות הטומאה כנ"ל עד שניטל מהם ההרגש אמר לו הקב"ה לך אמוד להם שהמצרים מטמאין אתכם, מכלל שהם בעצמם לא הרגישו והי' צריך להודיעם זה, ומ"מ היו צריכין עצה לסלק מהם הכחות הטמאים האלה, וע"כ באה המצוה באגודת אזוב. ויתבאר עפ"י מה שאמרנו במקום אחר שבאשר כל כחות הטומאה והבישוף נמצאים רק מפאת הסתר האור האלקי עד שאפשר להם לחשוב אני ואפסי עוד, מצאו קן למו באיש שאיננו בטל בתכלית הכניעה והביטול להשי"ת ומדמה לנפשו שהוא יש בפני עצמו,

אבל מי שהוא בטל בתכלית ותמיד עומד לנגד עיניו שאין עוד מלבדו, אין להם שליטה עליו כלל. והנה אזוב הוא הכנעה ושפלות כאמרם ז"ל ישפיל עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו, ע"כ דמז להם שרק ע"י ביטול והכנעה יסתלקו מהם כחות החיצונים ולא יוסיפו עוד לאטום את לבבם. והה עצמו הוא טעם אמרם ז"ל (סנהדרין צ"ב.) לעולם הוי קבל וקיים כאותה ששנינו בית אפל אין פותחין לו חלונות לראות נגעו, שהנגע הוא התדבקות כחות החיצונים הזה שהוא אפל ושפל כעיני עצמו אין לכחות החיצונים מקום אצלו:

שנת תרע"ו

ז ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו וגו'. הכל תמהו דמשמע כי אני הכבדתי הוא נתינת טעם, ואינו מובן. ונראה דהנה ברש"י בא אל פרעה והתדה בו, ואינו מוכן איך שייכת בו התראה אחרי שניטלה ממנו הבחירה כלשון המדרש והוא נועל לבו מן התשובה, א"כ התראה מה עבידתה. ועוד קושית כל המפרשים אחר שניטלה ממנו הבחירה, שוב אין בו לא זכות ולא חובה, והרצדכו לומר שהעונש בא על סירוכיו הראשונים ולא על האחרונים כלל, מה שאין במשמע בפשטות הכתוב:

ונראה דהנה במדרש (פ' י"ד) שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו רבותינו אמרו על שלא קבלו במרות דברו של הקב"ה עליהם. והכל תמהו מה השמיענו, ומי לא ידע שהמכות באו עליו מפני שלא רצה לשמוע בקול ה':

ונראה לפרש דהנה אמרו ז"ל (אבות פרק ו' מ"ב) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וכל המפרשים תמהו מה תועלת בבת קול זו שאינה נשמעת לבריות. ונראה לפרש דהנה אמרו ז"ל (יומא ל"ט.) עבירה מטמטמת לבו של אדם, מה גם איש אשר הדבה לפשוע ונמסר כיד יצרו, איך אפשר לו לעשות תשובה, ואפי' אם אדם לפעמים תתפעם רוחו וידאג מחטאתו, הכל קשוד בחבלי חטאתו. אך יובן עם דברי השי"ס עירובין (נ"ה.) מאי דכתיב לא בשמים היא ולא מעבר לים היא, לא בשמים היא שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחרי' ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחרי', ואינו מובן מה נ"מ אם צריך הלוא אינו יכול, ואין הקב"ה בא בטדוניא עם בריותיו. ונראה מזה דאם הי' צריך הי' באמת יכול. והטעם עפ"י מה שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה דמה שיש כמצוות מעשה בו"ד כח לפעול כעליונים, משום דהאדם הוא שליח לעשות מצות ה' וכמו ששלוחו של אדם כמותו וכח המשלח בשליח וידו כידו, כן כביכול שלוחו של הקב"ה כמותו, ונחשב מעשה המצוות כמו כביכול הוא הפועל והעושה, עכ"ד. וכ"כ יש לומד דשוב לא שייך לומר שמצוה זו היא נמנעת מלעשותה, מאחר שנחשכת מעשה הקב"ה והוא כל יכול. וע"כ אם היתה התורה בשמים והיינו מצווים לעלות אחרי' לשמים, כי אז הי' לנו כח נעלה גם לזה. וכענין זה הוא באדם החוטא שנמסד ביד יצרו וקשוד בחבלי חטאתו, מאחר שנצטוינו לעשות תשובה הרי אנחנו גם בזה שלוחי השי"ת, כמו שאם נצטוינו לעלות השמימה היינו יכולים כן גם בזה, ואפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת. אך זה ששליח יש בו כח המשלח הוא רק כשקיבל עליו את השליחות, אבל אם לא קיבל עליו השליחות ואמר אי אפשי להיות שליח, אף שנתישב בדעתו אח"כ ועשה השליחות מסתברא דלא מהני, שהרי כבר ביטל השליחות והו"ל כמי שעושה מאליו, כמו שפרש"י (קידושין מ"ב:) בטעם אין שליח לדבר עבירה דהו"ל כעושה מאליו, והטעם משום דלא הי' צריך לשמוע לו אלא שהוא מעצמו ורצונו עשה ושוב אין בו כח המשלח, כן יש לומר כשהשליח לא רצה לקבל עליו את השליחות בתחילה, אף שאינני זוכר שיהי' הדין מפורש כן בפוסקים, כן יש לומר מסברא. וא"כ איש החוטא שאינו רוצה לקבל על עצמו את השליחות שוב כאמת אינו יכול:

אמר לחכמה אוחזתי את. פסקה נקי מן המשנה מפורש לך. לי מני מגיסא דאמרת אמרת לך. כדאמרת מקרא שמטא יחוש לך. כדאמרת מקרא שמטא לי מני מגיסא דאמרת אמרת

שנדר לעשות מצוה. ועל זה קשה פשיטא דאינו נדר לעשות עבירה. ועוד פירש אחר שנדר היא מצוה בעת צרתו, אף שבלא זה אין רשאי לידור, מכל מקום בעת צרה מצוה לנדור, ועיין ברש מולין (דף ד ע"ב) בתוספות (ד"ה אבל), עיי"ש (פוה). וגם על זה קשה הרוה ליה למימר שנדר יהו"ל מצוה וכו', אבל לשון שנדר מצוה אין משמעו כך, ושוב קשה על גוף הדרש דאמר דלאמר הוא לחזרות לדורות, הא ממילא הי ידעינן זה, דלמה לא מיצוקא כמו בשאר מילי דגמרינן מהאבות אף דלא כתיב בהוא לאמר, כמו ויקרא אברהם וגו' (בראשית כב, ג), דמיירי אלמד תפלת שחרית (ברכות כיו:), וכן לשון בשדה שנאמר בילחק (שם מד, סג), ויפגע במקום הנאמר ביעקב (שם כח, יא), אף דלא נכתב בהו לאמר. ואין לומר דיעקב עשה זה במכוון כדי ללמד לדורות, ועל זה מרמז מיהא לאמר וחזו פירושו של המדרש, קשה הלא אף בלא ללמד לדורות ראוי היה לו לעשות כך, כיון שהוא נכון מצד עצמו. והנה מצד פשוט לשון המדרש נראה, דאם נכתב שנדר מצוה בריבוי, גם בפיפא ראוי לומר שיהיו הדברים ממש השמטה הנמנית, כי לא שם לבו עליו כי רב הוא, וגם אם לא נכתב בנכתב דמי, דקאי על מה דשליך מיניה, ועל זה מצוי פירושי הראשון.

בהקדים לבאר הכפל לשון בפסוק עשר אעשרנו לך, כי עשר אעשר (דברים יד, כב), דרשו רז"ל (שבת דף קי"ט ע"ב) (פוה), אבל הכפל הזה לא לרשו. והנה בשבת מישראל פרק מ' פירש דהייט

סומם ב' פעמים מעשר (פז). וכל זה אינו שוה לי דהוה ליה למימר אחמשה, וכי להרבה מעשר מן המעשר היה רולה (פח). והתראה לי בזה, על פי שכתב מהר"ם א"ש בספרו כתבתם אור (בהקדמתו מר"ם אחרי פעם) הטעם מה שאמר יעקב לבן דדוקא מאותן שילדו מכאן ולהבא יהיה שכרי, עיי"ש ומוכרח דיעקב רצה לחייב את עצמו במעשר, ולא לעשות עלדקי לפטור כל"ל וכל אשר אתן לי עשר אעשרנו לך, והנה קיימא לן (בכורות י"ג.) דהלוקח שוברין ממי אתן מייבין במעשר, והלוקח בתם פטורים, ובנבלה מליעה (פ"ב:) מוכח דהלוקח בשכרו, דין לוקח יש לו, על כן בקש שכרו מאשר יולדו מכאן ולהבא, עיי"ש ודו"ק.

והנה צריך לומר לדבריו שאף אם מכל מקום יתן מעשר בגדנה, מכל מקום גדול המצוה ועושה (קידושין ל"ג), ואף דקודם מתן תורה היה, מכל מקום מצוה יותר מה שעתידה התורה לצוות, והבן. ואף אם כבר מצוה היה על פי דברו, מכל מקום ליט דומה מצוה מסקב"ה, למצוה מהגרמת עצמו.

כי ויבר יעקב נדר וגו'

ד והנה כבר בארתי טעם על אחרים גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה, דהנה בכל מצוה יש כוונת יוצרים ליחידי סגולה בכל דור, ויומר מזה אשר לא נודע רק לרבי שמעון בן יוחאי ותבריו, ויומר מזה אשר המה לא נודעו רק למשה בחיי ה', ויומר עוד מהמה אשר עקבותיהם לא נודעו עוד לשום נברא, רק המצוה יש יודע מקומה. והנה הנשמה כאשר לוה הוא יש, אם כן מתקן בשורשו אף מה שנעלם מכל נברא, והיינו אשר קדשנו במצותיו,

— דרש משה —

נעבד, שעבדו עליו ע"ז, וע"ז אמר יעקב, אין זה, דאינו כשאר אחרים, כי אם בית אלקים, שלא נעבד. עיי"ש. (פוח) דכתבו התוס' דבשעת צרה שדי לידור כראמרינן בב"ר ויחי יעקב נדר לאמר לדורות שיהיו נודרין בעת צרה. (פט) עשר בשביל שתעשר. (צ) עי' בייסב פנים (בקונטרס וישב מצרף ומטהר בסוף) שהקשה על רבינו, דהלא זה הוא גם בפורשות בכתובות (נ' ע"א) דמדכתיב עשר אעשרנו ילפינן שאל יבובז יותר מחומש, ונשאר בצ"ע. ובאמת בס' שבט מישראל כתב רק לתרץ למה נדר יעקב אבינו שני מיני מעשר, וז"ל: ובזה יתיישב מה שהקשו המפרשים על יעקב אבינו שאמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו וגו' דלמה נדר שני מיני מעשר, אכנם בהחדרה קשה על מה שאמר אם יהיה אלקים עמדי אין מובחר שבאבות יעבוד על מנת לקבל פרס, ועי"ש דבריהם יהיה חדא מתוצרת בחברתה, דלכך נדר שני מיני מעשר ורצה להוסיף מדילי מה שאינו מחויב בדבר שיהא יכול לעשותו ע"מ לקבל פרס בעוה"ז, כיון שהוא היה צריך אז לשמירה לכן עשה מצדקי לקבל פרס וקי"ל, עכ"ל. (צא) כי אם היה נותן חומש ביחד נותן א' מק', הוא בחשבון יותר משהיה נותן מעשר אחד

וכגון*). אבל אם אינו עושה רק על פי שכל, אם כן הרי אינו יכול לתקן יותר ממה שהשכל מגיע. ועוד דכל דבר מוחר לשורשו, אם כן אם שורשו מן השכל, הרי אינו שלה יותר גבוה מן השכל, מה שאין כן אם שורשו מצוי יה"ש. והייט גדול המצווה ועושה, שגדול יותר ומגיע יותר, והכן כי הוא נפלא בס"ד. והנה נמוי אבן דאם ממויב במעשר נקרא מעשר בשם, והנומנו מפרישו אחד מעשר והיא הפעולה, אבל כשאינו מסויב במעשר רק שנתן אחד מעשר לשם נדבה, לא נקרא בשם מעשר כלל, רק בשם נדבה, רק הפעולה יש כיון שנתן אחד מעשר. ועל פי זה מבואר דאמר עשר, דהייט שם דבר(צב) אעשרנו לך, דהייט שקיבל על עצמו שיראה להביא עצמו לידי חיוב שיהיה מצווה ועושה(צג), מה שאין כן אם היה אומר אעשרנו לך, גם אם היה נתן אחד מעשר לנדבה, היה יוצא ידי נדרו(צד), והכן כי היא נפלא בס"ד.

*) הב"ה מ"ה, הנם מקום אחי להעמיק כאן מה שמצאתי בכתב יד קדשו של אחז"ל המסבר וצוק"ל הנאות לענין זה, ח"ל: ביום ב' דר"ח אדר אקנ"ו לפ"ק נרדמתי על הספר, ונתגלה לי שחוקא הכוונה לפי מה שליתי הבורא גורם המיקון, כיון שעשה רק לקיים ליתי הבורא יה"ש, הרי הוא עשה להשלים לעצו יה"ש, ואם כן נעשה המיקונים כפי הרצון, מה שאין כן כשמתכוין לעשות מיקונים, אם כן לא נתקן רק כפי כוונתו, וגם אולי אינו כדאי ורצוי שיעשה על ידו. מה שאין כן אם נעשה על ידי הקב"ה, והכן, עד כאן הג"ה.

והנה להבין למה דקדק דוקא לידור כך, יתכן דהנה מובן דאם גדול המצווה ועושה, אם כן שאינו מצווה ועושה אינו נדיק כמה, דהא המצווה ועושה גדול ממנו, רק דהוי נדיק שאינו גמור, וכבר בינאתי בפרשת נח (בראשית סתלשון) בשם הגזר הקודש דבעת נרה כולנת, שיעבל הוא לבדו צריך להיות נדיק גמור, אך בעקב לא הוי נרה כולנת רק עם נרתו, ולא היה צריך לזה רק ללמד לדורות הבאים בעת נרת רבים, דאז צריך לקבל שיהיה מצווה ועושה, ולא כמו יפתח דכתיב בים (ירמיה ג, לא) אשר לא צויתי (מענית ד.) (צה), דהקבלה הוי כמו הענייה כמו שדרשו (מענית דף ז' ע"ב) מפסוק (הושע י, יב) מיום אשר נתת לבן לכבן (צו) וגו', ואם כן צריך לקבל על עצמו דבר דהוי בית נדיק גמור(צז), והכן.

ועל פי זה יתבאר המדרש, דהא קשה עד בהפסוק מאי ויהי יעקב נדר, דהא כיון דכתיב ויזור, ודאי דהוא נדר. אלא דהכי פירושו ויהי יעקב נדר שהוא לאמר לדורות הבאים, מה שמפורש אחר כך עשר אעשרנו לך, דהייט נדר מצוה דוקא שיהיה מצווה ועושה(צח), אף שהוא לא היה צריך לנדר כזה, רק עשה זה ללמד לדורות. חה דברי המדרש שנדר מצוה דייקא, ור"ל שיקיים מה שהיא מצוה, דהייט שיהיה מצווה ועושה בעת נרתו דייקא, מהו לאמר, לאמר לדורות הבאים כי לא היה צריך לזה מצד עצמו, כי לא היה רק עם נרתו, רק ללמד לדורות הבאים שיהיו נדרין מצוה בעת נרתן דייקא, לשון רבים נרה כולנת פ"ו, והכן. או יאמר כי באמת לדידיה אין הפרש, כי באמת קודם מתן תורה היה, ואף אם היא מצווה בתורה, הא הוא אינו מצווה, ורק מה שנדר

המעשר. (צב) שתא נקרא מעשר, מכח החיוב, ולא נדבה מבת הפעולה. (צג) וכמו שכ' בספר כתנות אור הנ"ל שביקש שכרו באופן שיהא מחוייב במעשר כנ"ל. (צד) משום דתיבת אעשרנו לאו שם דבר הוא רק פעולת הנתינה. (צה) ודרשינן בגמ' (תענית ד.): אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב (שמישע הקריב את בנו קרבן) ולא דברתי זו בתו של יפתח (שיפתח נדר והיה אשר יצא מפתח ביתי יהיה קרבן לה' ונזדמנה לו בתו) ולא עלתה על לבי זח יצחק בן אברהם. (צו) בגמ': בימי רבי דירא גזור גזרה ונזור ולא למיתב בתעניתא אמר להו רבי דירא נקבליה עילוון (רש"י: יומי תעניתא דמשום קבלה מהני לן כתעניתא וכי בטיל גזרה עבדין להו) ולבי בטיל הגזירה ליתביה אמרי ליה מנא לך תא אמר להו דכתיב (דניאל י) ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך. (צז) דהוי מצוה ועושה. (צח) כמ"ש רבינו לעיל 'עשר' אעשרנו, שאתן מעשר שיהיה עליו שם מעשר כיון

— דרש משה —

הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו
וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: ה וַיֹּאמֶר
אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־
הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד־כֹּה
וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: ו וַיִּקַּח
אַבְרָהָם אֶת־עֲצֵי הָעֹלָה וַיָּשֶׂם עַל־
יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־
הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: ז וַיֹּאמֶר
יִצְחָק אֶל־אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי
וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ
וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה: ח וַיֹּאמֶר
אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה

תְּלִיתָאָה וּזְקַף אַבְרָהָם יָת עֵינוֹהִי
וַחֲזָא יָת אַתְרָא מַרְחִיק: ה וַאֲמַר
אַבְרָהָם לְעוּלֵימוֹהִי אוּרְיוּ לְכוֹן
הָכָא עִם חֲמָרָא וַאֲנָא וְעוּלֵימָא
נִתְמְטֵי עַד כָּא וְנִסְגּוּד וּנְתוּב
לְוָתְכוֹן: ו וּנְסֵיב אַבְרָהָם יָת אֲעֵי
דַעֲלָתָא וְשַׁוִּי עַל יִצְחָק בְּרֵהּ
וּנְסֵיב בִּידֵהּ יָת אֶשָׁתָא וְיָת
סַכִּינָא וַאֲזָלוּ תְרֵוֵיהוֹן כַּחֲדָא (ע״ר
144 כַּחֲדָא): ז וַאֲמַר יִצְחָק לְאַבְרָהָם
אֲבוּהִי וַאֲמַר אַבָּא וַאֲמַר הָא אָנָא
בְּרִי וַאֲמַר הָא אֶשָׁתָא וְאַעֲיָא וְאָן
אִימְרָא לַעֲלָתָא: ח וַאֲמַר אַבְרָהָם
קָדָם יְיָ גְּלֵי לֵהּ אִימְרָא לַעֲלָתָא

לקט בהיר

מז) לא אמר הכתוב וירא אלהים כי שם המקום, אלא ראה מעצמו, ומהיכן ידע שהוא מוב רואי והקב״ה אמר לו אשר אומר אליך, ועדיין לא אמר לו, אלא ודאי שראה בו שיהי משאר מקומות שהיה קשור פי׳ עב ודבוק לא כשאר עננים ונפרט לדברי חז״ל שהעברים לא ראוהו (ראי״ם): יז) כי מיצה כה מראה על שיעור ההליכה ופשוט הוא שמראה לשם על קורבנו לומר שלא יארכו להמתין זמן רב, אבל יאמר הילי״ל עד פה לו עד שם וכדומה, לזה הבין הלדוש שמדקה מיצה זו בפיו ששם יודע לו שהבטחת כה יהיה נשאר במקום, אבל הוא לא הרהר ולא נמכוון אמר כן (מ״ל): יח) גם זאת עננה בפיו בלי כוונתו אשר היה מכוון היה אומר ומשומה לו לא היה אומר כלום, כי פשיטא שישובו, ולא יאמרו שם: יט) פי׳ מכלה לוחה שעל ידי הסכין נפסד הבשר המי, ומביא ראיה שהפסד והכליון נקרא לפעמים הכילה, אבל אינו מדויק שמיצה מאכלת פירושו אף אחרים לאכילה לא שהוא בעצמו אוכל, והי״ל לקרותו אוכלת, לזה הוסיף טעם אמר, ולפי״ז נכון שהוא פוטל יולא שעל ידי שמיטת הסכין הוכשר והוכן והומר הבשר לאכילה, חה נבד ג״כ לא די שהיה נריך להיות שמה מבשרת ולא מאכלת לכן הוצרך לטעם הראשון שפיקר הטעם משום שהוא אוכלת, וכל זה לפי פשוטו, ועדיין אינם מספיקים שני הטעמים למה לא אמר סכין שמה הרגיל לזה הבין המדרש שעל ידי סכין זה נתנסה אברהם ואחק אשר אנו נהנים ואוכלים זכותו (מ״ל), ואמר שנקרא סכין אברהם מאכלת נקראו גם שאר סכינים לפעמים על שמו כגון בטבעם בגבעה (שופטים י״ט כ״ט) ויקח את המאכלת: כ) ומה יהיה מבר אם יאמר וילמו, או לא יאמר בכלל ההליכה ודי בזה שאמר וינאו אל המקום וכו׳, אלא אמר יחדו על השחיטה הרגון ולב מסכים, ואמר

רש״י

לו שהוא להמלך אל לבו לא היה עושה (חגמ״): **וירא את המקום.** מ״ו) ראה עין קשור על הכר (חגמ״ - ב״ר): (כ) **עד כה.** כלומר דרך מועט״) למקום אשר לפניו, ומדרש אגדה ארחה היכן הוא מה שאמר לי המקום (מ״ו כ״), כה יהיה זרעך (חגמ״ - ב״ר): **ונשובה.** נחנכלת״) שישובו שניהם (חגמ״ - ב״ר): (ו) **המאכלת.** סכין, על שם שאוכלת את הבשר״), כמה דאימת (דברים ל״ב מ״ב) וחרבי תאכל, בשר ושמכשרת בשר לאכילה* (חגמ״ - ב״ר), דבר אחר זאת נקראת מאכלת על שם שישראל אוכלים מתן שכרה (ב״ר): **וילכו שניהם יחדו.** מ״) אברהם שהיה יודע שהולך בדרך ושמחה כיצחק אלא היה מרגיש בדבר: (ח) **יראה לו השה.** (כלומר יראה)

שיטת מהרשא״ • לאכילת אדם.

בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: ט וַיָּבֹאוּ אֶל־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן
שָׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־
הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם
אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים: י וַיִּשְׁלַח
אַבְרָהָם אֶת־יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת
לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ: יא וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ
יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם |
אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: יב וַיֹּאמֶר אַל־
תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ
מְאוּמָה כִּי | עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא

קַרְסוֹלֵיהוֹן: כד) כי המקומה והלנון והנסיון לא היה נחשב בעיני עצמו לכלום, והיה רוצה לעשות מעשה מצוה בפועל (מ״ל), או אפשר שחשב שכן הוא רצון קונו לקיים שניהם, שישאר בחיים כדי לקיים כי ניצחק יקרא לך וגם לשחטו במקצת ולעשות הבלה להוציא דם ולחרוק על המזבח, אמר לו הקב״ה אני לא אמרתי לך שום שחיטה ושום זריקה רק עליה כדלקמן בדיבור הסמוך (ב״ב), והכתיב לדרשה זו, כי מלאכתו בוא״ו ואל תעשה לו, הרי שאין הכיפא פירושו של ריש אלא דבר טפל, ומאומתו מלאומה מוכן שהשאלה היתה לעשות אלא מהשחיטה (ראי״ם): כה) הולכן להבין אגדה זו, שקשה לו נחינת טעם זה להיכן מחבר, וכי מניעת השחיטה הוא בשביל ילאת שנים שלו, הלא הם ב׳ דברים, מניעת השחיטה הוא בשביל שרואה בקיומו, גם נמודע שהוא ירא שמים, ועוד הלוך שיין „עפה״ ביודע ועד המגיד מראשית אחרים כ״ה, לזה פירש שנחינת טעם הוא על שאלה הנעלם הנשאר בכח המוכן מעצמו, והשאלה היא, בשלמא ע״ הנסיונות היה לוכן בגוף המעשה,

רש״י

ויבחר לו השה, ואם אין שם לעולה בניכ״), ואמ״פ שבאן יאחק שהוא הולך להשחט* וילכו שניהם יחדו (ב״ר) כלב שוה*: (ט) **ויעקד.** יחיו ורגליו (מדר״ש ל״ח) מלאחוריו״), הידים והרגלים ביחד היא עקידה (שבת ל״ד), וכולא לשון (מ״ו ל״ט) עקודים״), שכיו קרסוליהם לבניים, מקום שעוקדים אותו* בו היה ניכר: (יא) **אברהם אברהם.** לשון חבה הוא (ב״ר), שכופל* לה שמו: (יב) **אל תשלח.** לשחוט, אמר לו א״כ לחנם״) באתי לכאן לעשה בו תבלה ואוניה ממנו מעט דם, א״ל ואל תעש לו מאומה אל תעש בו מום (ב״ר): **כי עתה ידעתי.** אמר רבי אבא״) א״ל אברהם אפרש לפניך את שיחתי, אהמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנך,

שיטת מהרשא״ • לשחוט. • שלם. • אותו. • כשוכל.

לקט בהיר

שידע יאחק טעם הליכתו מזר לומר זאת עוד הפעם להגיד שכתו של יאחק (ראי״ם): כא) דרש יפור מיפה בני ואם הוא לשון מבה היה לו להקדימו כסדר ולומר בני אלקים ירלה וכו׳ (במ״ח), וגם עתה שהוא בסוף המאמר נשאר פשוטו לשון מיבה אלא שהיה ואמר אותה לבסוף כדי שיתמתמ למרי אנפי וכדי שיבינם יאחק (בא״ר): כב) פשוטו הוא שאין מאמוריו שייך בנקר ונאן, כי זאת אין במניעות, אלא הוסיף רבינו מדעתו לומר שעקידת יאחק היה מאמוריו, כי זאל בחר טעמא, שהעקידה היתה כדי שלא יפרכם וא״כ בחדש נריך להיות מאמוריו (ג״א), ומה שאמר הידים והרגלים ביחד פשוטו הוא שר״ל יד ימין עם רגל ימין ויד שמאל עם רגל שמאל, כי כן הוא בגמרא ופוסקים (בד״א): כג) המכרים בנאן לבן ויפקב, כלומר משוים במקום שהם עקודים והוא סוף הרגליים הנקרא

אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ
אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי׃ יג וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם
אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל אַחַר נֶאֱחַז
בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח
אֶת־הָאַיִל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ׃

לקט בהיר

כגון אור כשדים היה נורך לקדם שם שמים, לך לך היה נורך לעזוב משפחתו ולדור דוקא בארץ כנען, וכן מלם, ודרך אגב נתגנה בהם שעשה לנן קטו בשלימות, אבל נפיון זה הלא לא היה נורך בו שהלא אמרת לי אל משלא א"כ למה אמרת קח נא וכו', ומי נריך אתה לנפיון לדעת כל דבר, ועל זה השיבו הקב"ה (כי) מעם שבשיתי ואת (עתה) ע"י נפיון זו דוקא (ידעתי) להשיב למקטריגים שלא האמינו בנפיונות הקלוטים (ג"א), גם כה יהיה מיושב הלשון שאמר „עתה" לשון הווה, ידעתי לשון עבר, והכי פירושא, עתה יכול אני להראות מה שידעתי ככר (בד"א): כו) מיבת הנה מורה על פי רוב על הפתאום שנתחדש עתה ולא היה מקודם, ואם פירושו כאן שראה פתאום לא עד עתה הילל והנה ראה איל, ועוד האיך לקחו הלא מן הסתם כרם וגזל הוא והקב"ה שונא גזל בעולה, בהכרח לומר שלא ראותו היה פתאום אלא האיל היה פתאום, וכאילו אמר והנה האיל, כלומר האיל הידוע המוכן לענינינו אשר עד עתה לא היה הנה, עתה הנה הוא, ודומה לו והנה אלוס פי' הפלוס המדובר שלא היה לפנינו בשלימות שהיה מסר הנה הוא, וכן (רות ד' לד) והנה הגואל עובר פי' הגואל שאנו נריכים לו לענינינו ולא ידענו עד עתה היכן הוא, עתה הנה הוא (נח"י): כד) ומקרא מסורס הוא, גם מסר מיבת „כן" וכאילו אמר ויקח אותו ויעלהו אל אשר כן וירא והנה (רא"ם), ואין פירושו אל אשר, כלומר אל אני, אלא היה כאן ראשון, גם אין לומר שמסר ש"ץ כאילו אמר אמר שנאמר פי' שראה אומו אמר שנאמר לא קודם, שא"כ היל"ל אחר מאמו קרניו בסבך, כי בשלמא אם הוא דבר בפני עצמו ומספר שהשטן עכבו שפיר הלשון נאמר האיל ע"י השטן נאילן ע"י קרניו, אבל אם אינו מיפור מעשה אלא הודיע מני היתה הראיה שורת הדיבור לומר שהיתה זאת אחר שנאמר קרניו בסבך (מדרש"ל), ואחר ההכרח יש ראיה נמורה מהאותקלוס: והענין שכא הכי להשמיענו שמשם ידע אברהם שהקב"ה הזמינהו לו ואין לו בעלים ואינו גזל שהלא פתאום ראהו רק ואחז ולא מקודם (ב"ב): כח) אין מיבת סבך פירושו אילן, כי פירושו ענין המאחזות והמקשרות דבר אחד במבירו, אלא שהמאחזות זו היתה ענפי אילן. במהלים ע"ד ה' בסבך עץ קרוזות פירש"י הענ סוכך אותם והם נסבכים בו: כט) ההכרח מן הכתוב כבר אמרנו בשם מהרש"ל ז"ל, ועוד יש להוכיח מדלא אמר „אחח" שהיה אחח, ואמר נאחז לשון נפעל שהיה נאחז על ידי אחר (ג"א). ומזה מבל זה הלא שלא אל זה מן הסמים אל אברהם בהשגחה פרטית, ואיך נוכל לומר שהשגחה פרטית מגעו מאברהם, גם אין לומר שנסבך באילן ע"י השגחה פרטית כדי שיכול אברהם לתפסו, כי האיל הלך להזמין עצמו לאברהם, אלא ודאי שהשטן מגעו (בא"י): ל) שמזה משמע שבנו היה מתוייב וכנגם זה מתמיו, חה אינו וכנ"ל שלא אמר שמטהו (ב"ב): לא) ופי' מתם בנו בכוונם ובאמירם מתם בנו, וגם היה מתם בנו שמוכן היה לשחטו, והיה נ"כ מקובל לפני הקב"ה מתם בנו

רש"י

עכשיו אחה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער, אמר לו הקב"ה (חכ' פ"ע ל"ה) לא אחלל בריתי ומולת שפתי לא אשנה, כשאמרתי לך קח מולת שפתי לא אשנה, לא אמרתי לך שחטהו אלא העלהו, אסקתיה אחתיה, כי עתה ידעתי, מעתה יש לי מה להשיב לשטן ולאומות (הטולם) התמהים מה היא חיבתי אלוה, יש לי פתחון פה עכשיו שרואין כי ירא אלהים אתה (נ"ר - תנח' כ"ח): (יג) והנה איל. מוכן היה לכך[כ] משעת ימי בראשית (תנח' - לעיל פ"ה): אחר. אחר* שאמר לו המלאך אל תשלח ידך לאהוב[כא] כשהוא נאחז, והוא שמתרגמינן חקף אברהם את עינוהי בתר אילן: בסבך. אילן[כב]: בקרניו. שהיה רן אלו אברהם והשטן סובכו[כג] ומערבבו באילנות* (פדר"א ל"ח - כ"ח): תחת בנו. מאחר שבאות ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום, ומהו תחת בנו[כד] על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר יה"ר שתהא זו* כאילו היא עשויה בבני[כה], כאילו בני שחוט, כאילו

פירוש מהרש"ל • אחר. • יבדל לעבוד. • עבודה זו.

דמו זרוק, (כאילו בני* מופשט) כאילו הוא נקטר ונעשה דשן (נ"ר): (יד) ה' יראה. פשוטו כתרגומו ה' יבחר וירחם[כו] לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר היום. שיאמרו לימי הדורות עליו בכר זה ירחם הקב"ה לעמו: היום. הימים העתידים, כמו (בר' ל"ג) עד היום הזה שבכל המקרא, שכל הדורות הבאים הקוראים את המקרא הזה[כז], אומרים עד היום הזה על* היום שעומדים בו, ומ"ש ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה ולהגילם מן הפורענות (נ"ר - בחוקת פ"ב), כדי שיאמר היום הזה בכל דורות הבאים בכר ה' יראה אפרו של יצחק לבור ועומד לכפרה (תנח': (ח) ברך אברכך. אחת לאב[כח] ואחת לבן (ב"ר): והרבה ארבה. אחת לאב ואחת לבן

פירוש מהרש"ל • הזה מופשט. • עד היום.

(יַרְאֶה) אפרו של יצחק כלומר מכפר לזרעו מחוטאו (במ"ח): אם המורה, אלא יום שאתה רואה אומו נכתב ויום שאתה אומרו: לד) והנם שאין כאן ב' ברכות, שמיבת ברך הוא שם דבר ופירושו ברכה אברכך אעפ"כ אד מיותר ויתן לדרוש, וכן הרבה ארבה, וכן דרשו מ"ל הכפל בכל מקום, וכשלא מצאו לדרוש אמרו דברה תורה כלשון בני אדם (רא"ם), וצריך ברכה לאב ולבן הגם שברכות הבן הוא עצמו ברכה לאב, לומר שכל אחד כדאי לעצמו (במ"ח), וא"כ נתברך יצחק בב' ברכות שלו ושל אביו (נח"י):

מִנַּעְתָּ יָת בְּרָךְ יָת יְחִידָךְ מִנִּי׃
יג וְזָקַף אַבְרָהָם יָת עֵינוֹהִי וְחָזָא וְהָא דִכְרָא כָּתַר אִלַּיָן וְחַזָּא בְּאִילָנָא בְּקַרְנוֹהִי וַאֲזַל אַבְרָהָם וּנְסִיב יָת דִכְרָא וְאַסְקֵהּ לְעָלְתָא

לקט בהיר

(בא"י): לב) והוא לשון תפלה על העתיד ואינו רגילות עתים, אלא מלשון רואה אני את דמיו, ואומרו בכר ה' אינו נקשר בימוד ב' מיבות הללו, וצריך להפסיק ביניהם, כי מיבת ה' מקושר עם מיבת יראה ועל מיבת בהר צריך להוסיף בהר „הזה", ופי' הכתוב הוא עז"ה: (ה' יִרְאֶה) יהי רצון שהקב"ה יבחר לו מקום זה לשכונת קדשו (אשר יאמר היום) שבכל יום לדור דורות יהיו אומרים (בהר) הזה (ה' יִרְאֶה) הקב"ה תמיד בהתגלות לעמו ומוכן לקבל עבודתם ותפלתם, ולפי"ז מה שאמר כתרגומו כחוקתו על אמצע הפ' לא תמיצאנו ומופו חה פשוטו, ולפי האגדה יהיה גם יראה הרצון מלשון לראיית עתים, ומיבת ה' נקשר למיבת בהר, ואין צריך להוסיף, ופי' מיבת היום יום הכפורים, עז"ה: (ה' יִרְאֶה) אם עתרו של יצחק כלומר זכותו ומזמו יהיה מוכן לפניו וירחה אותו (אשר יֵאָמֵר היום) שיהיו יכולים לומר ביום הכפורים של כל שנה ושנה (בהר ה') פי' לפניו לג) פי' אין היום יום העקידה לו יום שכתב אותו הכתוב לד) והנם שאין כאן ב' ברכות, שמיבת ברך הוא שם דבר ופירושו ברכה אברכך אעפ"כ אד מיותר ויתן לדרוש, וכן הרבה ארבה, וכשלא מצאו לדרוש אמרו דברה תורה כלשון בני אדם (רא"ם), וצריך ברכה לאב ולבן הגם שברכות הבן הוא עצמו ברכה לאב, לומר שכל אחד כדאי לעצמו (במ"ח), וא"כ נתברך יצחק בב' ברכות שלו ושל אביו (נח"י):

רש"י

ד וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
יְהוָה | יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר
יְהוָה יֵרָאֶה׃ טו וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־
אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן־הַשָּׁמָיִם׃ טז וַיֹּאמֶר
בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר
עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ
אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידֶךָ׃ יז כִּי־בָרֵךְ
אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲךָ
כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־
שְׂפַת הַיָּם וְיָרַשׁ זַרְעֲךָ אֶת שַׁעַר
אֹיְבָיו׃ יח וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי
הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי׃

הלקח הנשגב מהכישלון של המרגלים:

תכלית העבודה לכוון בכל מעשיו למלא בנאמנות שליחותו של הקב"ה!

הרה"ג ר' פנחס פרידמן

בפרשתינו פרשת שלח אנו מתחילים עם פרשת המרגלים, פרשה קשה שמשאירה אותנו פעורי פה, מכח הפליאה הגדולה על כשלון הקשה של המרגלים שנשלחו לתור את הארץ, כאשר לא מדובר כאן מאנשים פשוטים, אלא מנשיאי ישראל צדיקים וחשובים, כפי שמעיד הכתוב (יג ג): "כולם אנשים ראשי בני ישראל המה". ופירש רש"י: "כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות ואותה שעה כשרים היו".

אולם למעשה, איפה תורא, שדד ושברו! אנשים צדיקים אלו נשיאי שבטי ישראל, נתפסו ברשת היצר, עד שמקלו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, למרוד בה' ולדבר סרה על ארץ ישראל שהקב"ה הבטיח לישראל, ונעשו בגירה הקשה של (במדבר יד כט): "במדבר הזה יפלו פגריכם", ולא יכנסו לארץ ישראל.

והנה ידוע ומפורסם כלל גדול בתורה, כי מכל אדם שבתורה צריך ללמוד לקח נשגב בעבודת ה', שהרי בכלל זה הוא נקראת "תורה" מלשון "הוראה", כי עליו ללמוד לקח הוראה בעבודת ה' מכל אות ומכל תג, הנה כי כן מהו הלקח שאנו אנשים פשוטים חייבים ללמוד, מהכשלון הגדול של המרגלים צדיקים תשיאי ישראל, כדי להשתמש בו בחיינו היום יום, כלומר מה היה שורש הכשלון של המרגלים, שמתוך זה נשכיל להבין שלא לחזור על טעות זו.

המרגלים נכשלו מצד כוונתם הרעה של המשלחים

נקדים יסוד גדול בהבנת שורש הכשלון של המרגלים, כפי שחוזר ושנה במשנתם הטהורה של מאורי עולם רבותינו הקדושים זי"ע: מהר"ל מפראג, "אור החיים" הקדוש, "חתם סופר", "חידושי הרי"ם", המתבאים כל אחד בסגנון משלו, אולם הצד השוה שבהם שהמרגלים מצד עצמם אכן היו צדיקים, אך בחיותם שליחם של ישראל כתוב (דברים א כב): "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ", הנה מאחר שמחשבתם של ישראל היתה רעה מצד שלא האמינו בה' שהבטיח להם את הארץ, לכן השפיעה מחשבתם הרעה של המשלחים על המרגלים השלוחים לתורת שהיו צדיקים.

רעיון זה מבואר ב"גור אריה" להגה"ק המהר"ל מפראג זי"ע, שמיישב מה שכתוב (שם): "וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' כולם אנשים ראשי בני ישראל המה". ופירש רש"י: "כולם אנשים, כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו". ותמה המפרשים, שהה סותר למה שכתוב (יג כו): "וילכו ויבואו אל משה ואל אהרן". ופירש רש"י: "וילכו ויבואו, להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה". הרי שכבר מתחילה הלכו בעצה רעה.

אומר על כך המהר"ל רעיון נשגב. נכון הדבר כי באותה שעה שבתר אותם משה לרגל את הארץ היו צדיקים מצד עצמם, אולם באותו רגע שהתחילו ללכת בשליחותם של ישראל אשר כוונתם היתה לרעה, השפיעה כוונתם הרעה של המשלחים על השלוחים שגם הם ילכו בעצה רעה, ובאותו רגע נהפכו מצדיקים לרשעים, והנה הדברים בלשון קדשו:

"באותה שעה כשרים היו, אבל משנשלחו והיו שלוחיהם של רשעים למדו ממעשיהם ונעשים כמו המשלחים עצמם, לפיכך כאשר נתמנו כשרים היו ואחר המינוי מיד רשעים היו, ולפיכך אמר לקמן מקיש הליכתן לביאתן, שאף הליכתן בעצה רעה, ולא קשה הא דאמר כאן שהיו כשרים באותה שעה".

גם ב"אור החיים" הקדוש (יג ב) מבאר כן, כי המרגלים מצד עצמם היו צדיקים בתחילה, אלא שנכשלו ונהפכו לרשעים מצד כוונתם הרעה של המשלחים:

"אפשר לצד שכוונת המשלחים היתה רעה, ומפיל פועל הרע בשליח, ויחזור לזיקת שלוחו של אדם כמותו, ויגלו בו תכונה רעה מה שלא היתה בו מקודם, כדרך שתוליד בחיות וזקדושה בשלוחי מצוה לטובה אות, ולזה הגם שהיו צדיקים בהתחלתם עשות ההליכה לדגל, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעמד להזיח".

ונראה ברור כי רעיון נשגב זה יסודתו בקודש, במה ששנינו במשנה (ברכות לד): "המתגלל ופעה סימן רע לו, האם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו, מפני ששלוחו של אדם כמותו". הרי לנו דברים ברורים ומאירים כשמש, כי אם אדם פועל איזה פעולה על דעת עצמו, כי אז ההצלחה שלו או הכשלון תלויים רק בו, אבל אם הוא שליח צבור כי אז ההצלחה והכשלון שלו תלויים רק בשולחיו, וכמו שמפרש המשנה הטעם: "ממני ששלוחו של אדם כמותו".

"שלח לך" - לדעתך כדי לבטל שליחות ישראל

רעיון קדוש זה מצינו גם כן בדברי ה"חתם סופר" (ריש פרשתינו ד"ה שלח לך), והוא מוסיף כי מטעם זה נבשלים שלוחי ציבור בימינו, כי כוונתם הרעה של המרגלים משפיע עליהם לרעה: "יראה לי דעיקר חטא מרגלים היה מחמת כוונת השולחים, כי הרבה מפסיד השליח על ידי כוונת המשלח, וכן יארע לשלוחי ציבור בימינו בעונותינו הרבים".

אלא שלפי זה צריך להבין מה אשמתם של המרגלים, איך היו מסוגלים להתגבר על מחשבתם הרעה של ישראל שהם המשלחים. אומר על כך ה"חתם סופר" (שם) כי מטעם זה צוה הקב"ה למשה: "שלח לך אנשים - לך לדעתך", כדי שיתבונן המרגלים ללכת רק בשליחותו של משה על פי ה', ואז לא תוכל מחשבתם הרעה של ישראל להשפיע עליהם לרעה, ובלשון קדשו:

> מהר"ל מפראג "אור החיים": מחשבתם הרעה של המשלחים שהם ישראל השפיעה לרעה על המרגלים שחטאו
>
> "חתם סופר": "שלח לך" - לדעתך שתבטל מן בשליחות משה כי אז תתבטל מחשבתם הרעה של ישראל
>
> "חידושי הרי"ם": כאשר אדם יבטח תמיד שהכל שלם ה', ישמיע צלו הקב"ה שמלאה בכל אשר יפנה
>
> "המן": מצינו בגה בגוים, אם כן אנו שלוחי ה'
>
> אולם הארץ הוא "ארץ חמדה", שיהיו מאיר למלא מאותו
>
> הרבי ר' יוסף יצחק: הקב"ה מסר מפתח שהמוח לאכל ולשתות הוא נמצאת בה' דהיינו מעלה מעצמי קדושה
>
> עבודת ישראל בארץ הקדש הנעשה אינה רק לצורכם גדולים אלא היא נתונה גם לאנשים פשוטים
>
> "בכל דרכיך דעהו", גם בעבודתם בשמים אחז לשלא שליחות ה' כדי שיקבל סיוע מבחינת המשלח הקב"ה
>
> היצר הרע מסתתר את הדרך שראוי לשלא תאוות לבן כדי שלא תהיה שליחות ה' אלא שליחות של היצר הרע

"אמנם נתעוררה בזה מחשבה זרה, כי אירע מקרה שבאותן זמן ממש שציוה ה' לשלוח מרגלים, בו בעת נגשו כל בני ישראל לפני משה לשלוח להם מרגלים, כאמור בפרשת דברים [משלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ]. ושם כאמור ויטב בעיני הדבר, כי חשב משה שהסכימו דעתם לדעת המקום בחך הוא. אמנם על ידי זה אירע קלקול הלז, כי לא היתה בחיות מחשבת כולם שוה, ורבים עשו מקטנות האמונה ויבא העגל הזה".

כדרך זו מפרש ה"חתם סופר": "וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ה' כולם אנשים ראשי בני ישראל המה". והנה הביאור בלשון קדשו:

"ידוע כי הנשלח מהקב"ה נקרא מלאך בשעת שליחותו כאמור (במדבר ב טז) וישלח מלאך, וכתיב (שופטים ב א) ויעל מלאך ה' מן הגלגל. והנה אם היו [המרגלים] הולכין בשליחות הבורא לא יתארו ראשי בני ישראל, מה לזם ולתואר הזה, ולגדולה מזה הם מוכנים להיות שלוחי דרחמנא, אך באשר הלכו על דעת בני ישראל, לא היה להם תואר מלאך אך ראשי בני ישראל יחשבו.

וזה רמז לנו הקרא, כי משה עשה את שלו ושלחם על פי ה' כאשר ציוה, אך כולם [נקראו] אנשים ולא מלאכים, כי ראשי בני ישראל המה ולא שלוחי הבורא יתברך שמו, וכולם אנשים לאו דוקא אלא רובם כולם "והאיכא יהושע וכלב. ולפי עניות דעתי היינו דכתיב במרגלי יהושע (יהושע ב א) [וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים] חרש, ששלחום בלאט וברז שלא יתגרסם לשום אחד מבני ישראל דבר, ולא יזקלקלו גם הם במחשבתם".

רעיון קדוש זה מבואר גם בחידושי הרי"ם (מכתבי החסידים): "המרגלים היו יכולים להציל נפשם, בזה שיעשו שליחותם רק בשביל שדיבר ה' אל משה לאמור שלח לך, ולא בשליחותם של בני ישראל, בבחינת (אבות פ"ב מ"ד) בטל רצונך מפני רצונו, והיה מתמלים גם הם הגם בני ישראל".

לקיים המצוה על דעת כוונת המשלח הקב"ה

על פי כל האמור הבה נתבונן בדברי הקדושים של ה"שפת אמת" (שנת תרל"א) שמביא בשם זקינו הגה"ק בעל חידושי הרי"ם:

"במדרש שליחי מצוה שטותנים נפשם בשליחותם. אזיני אבי זקני מורי ורבי זצלה"ה [בעל חידושי הרי"ם] רגיל לומר, כי גם אדם המקיים מצות בוראו, שנשתלח בעולם הזה כדי לעשות רצונו יתברך, נקרא שליחי מצוה בודאי".

כלומר החידושי הרי"ם מגלה לנו בזה רעיון נפלא שאנו חייבים ללמוד מהמרגלים, כי כמו שאנו רואים אצל המרגלים שהיו אנשים גדולים: "כולם אנשים ראשי בני ישראל המה". ובכל זאת מכיון שהלכו בשליחותם של ישראל

שכוונתם היתה לרעה, השפיעה כוונתם הרעה של המשלחים על המרגלים להשוותם, ואם היו הולכים בשליחותו של מקום לא היו נכשלים כלל.

כן ראוי לכל אחד מישראל לדעת ולזכור תמיד, שהקב"ה שלחו לעולם הזה כדי שיעשה רצונו יתברך, ואם יזכור תמיד בכל מעשיו שהוא שליחו של הקב"ה הכוון לקיים רצונו יתברך, כי אז יזכה שכוונתו הטהורה של המשלח הוא הבורא יתברך שמו, תסייעו שיוכל לעבוד את ה' ולמלא את רצונו כתכלית השלימות.

על פי דבריו הקדושים נשכיל להבין החשיבות הגדולה לעסוק בתורה ומצות "לשמה" לעומת העסק בהם "שלא לשמה", כי כאשר הוא עוסק בתורה ומצות "לשמה", כלומר לשם ה' משום שכך צוה ה', הרי הוא עוסק בתורה ומצות כדי למלא את שליחותו של הקב"ה ששלחו לכך, ועל ידי זה יש לו סיוע גדול מכוונת המשלח הוא הקב"ה.

אבל אם הוא עוסק בתורה ומצות "שלא לשמה", כדי להגדיל את כבודו בעיני הבריות או לשם שכר, נמצא כי הוא פועל בשליחות עצמו כי רצונו להגדיל את כבודו, ועל ידי זה כוונת המשלח - שהיא כוונתו הלא טהורה להגדיל את כבודו - מקלקלת את שלימות המצוה, כי אין לו את הסיוע שהיה יכול לקבל, אם היה עוסק בהם רק לשם ה' למלא את שליחותו בלי שום פניות.

אלא שבכל זאת שמנו על כך (פסחים נ): "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". כי אפילו כשאינו מסוגל לבטל ממחשבתו לגמרי כוונה שלא לשמה כדי להגדיל כבודו, אולם מאחר שכוונתו גם לשמה כדי למלא את רצונו יתברך, וכל שכן כשעיקר כוונתו הוא באמת כדי למלא את רצון ה', אלא שהערבה במחשבתו גם מחשבת פיגול שלא לשמה, הנה בזכות העסק בתורה ומצות לשמה - לשם ה' ששלחו לכך, יזכה לקבל סיוע מאת ה' המשלח, שיוכל להתגבר על הכוונה שלא לשמה המתוך שלא לשמה בא לשמה.

"גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה"

ועתה בא וראה כי רעיון קדוש זה מתאים להסליא עם דברי הי"שמעה משה" (פרשת ויצא ד"ה ויגד), אשר דיבר בקדשו לבאר מדוע המקיים מצוה שנצטוה על כך מאת ה', הוא גדול ממי שמקיים מצוה מרצונו הטוב כלי שנצטווה על כך, כמאמרם (קידושין לא.): "גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה", והנה לשון קדשו:

"והנה כבר ביארתי הטעם על אומרם (קידושין לא.), גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה, דהנה בכל מצוה יש כוונות יודעים ליחידי סגולה בכל דור, ויותר מזה אשר לא נודע רק לרבי שמשון בן יוחאי וחבריו, ויותר מזה אשר המה לא נודעו רק למשה בחיי ה', ויותר עוד מהמה אשר עקבותיהם לא נודעו עוד לשום נברא, רק המצוה יתברך יודע מקומה.

והנה העושה כאשר צוה הוא יתברך, אם כן מתקן בשורשו אף מה שנעלם מכל נברא, והיינו אשר קדשנו במצוותיו והבן. אבל אם אינו עושה רק על פי שכל, אם כן הרי אינו יכול לתקן יותר ממה שהשכל מגיע. ומזה דבל דבר חוזר לשורשו, אם כן אם שורשו מן השכל, הרי אינו עולה יותר גבוה מן השכל, מה שאין כן אם שורשו מציוי יתברך שמו, והייו גדול המצוה ועושה, שגדול יותר ומגיע יותר, והבן כי הוא נפלא בס"ד".

באשר נצרף את אשר למדנו מכל מאמרי עולם, כי שורש הכישלון הקשה של המרגלים היה בכך, שכוונת המשלחים שהם ישראל השפיעה עליהם לרעה, מכל להבין דבריו הקדושים של הי"שמעה משה" ביתר שאת, כי המקיים מצוה שהוא מצוה על כך מאת ה', הרי הוא מכוון לקיים מעשה המצוה שנשתלח על כך מאת ה'.

ולכן אף שהוא עצמו אינו מכיר את כל הכוונות הנסתרות של המצוה, בכל זאת כוונת המשלח הוא הקב"ה מסייע על מעשה המצוה שיחשב כאילו קיימה עם כל הכוונות הנשגבות. אבל אם האדם אינו מצווה על כך אלא שהוא עושה דבר זה בתורת מדבה, הנה מאחר שלא נצטווה על כך אין לו את כוונת המשלח הוא הקב"ה, כיון שהקב"ה לא שלחו לעשות מעשה זה, [אלא שמם על זה מציע עצה טובה כמו שנבאר בהמשך הדברים].

"בכל דרכיך דעהו"

על פי האמור יתרץ לנו פתח להבין מה ששנינו בגמרא (ברכות סג.): "דרש בר קפרא, איזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה, (משלי ג ו) בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך". ונפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן רלא):

"בכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך כדכתיב בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות, כגון האכילה והשתיה והליכה והישיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הצורך עבודתו".

לפי האמור גילה לנו בר קפרא בזה דבר עמוק, כי בכל מה שאנו עושים בעולם הזה, אפילו עניינים גשמיים וחומריים כאכילה ושתיה וכדומה, מוטלת עלינו החובה לזכור תמיד שאנו ממלאים בכך את שליחותו של הקב"ה, ששלח אותנו בעולם הזה כדי למלא כאן תפקיד מיוחד, כמאמר מעים ומיוחד ישראל (תהלים לז כב): "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ".

וכתב בספר "בעל שם טוב" (פרשת לך לך אות כא) בשם ה"אור המאיר" (פרשת צו) ר"היכל הברכה" (פרשת בראשית דף כז.):

"שמעתי מהמגיד"ש שביאר מידש הכתוב, מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, ואמר על אותן האנשים הנוסעים לארץ מרחקים בסחורות וכדומה המרחיקים מדה, לא מחשבותיו יתברך שנו מחשבותם, כי הם חושבים בנפשם שכל עצמם עם דרך נסיעתם לארץ מרחקים, הוא בעבור הרבות וחב וכסף וחלוף סחורתם, ולזה הבה מלצים רגליהם, וכאמת הוא יתברך שמו לא כן דומה, כי הוא יודע לתקן עניינו יותר ממנו.

ולעצמים יש לו לאדם כבר לחם באיזה מרחקים הנוגע אל בחינתו, הוא צריך לאכול אותו כבר ד"ייקא באותו המקום ובשעה הזאת, או שצריך לשתות מלא לוגמיו מים במקום ההוא, ולכוונה זו מצעדי גבר כוננו, להרחיק מדל כמה מאות פרסאות, בכדי להשלים את נפשו עם זה הכבר לחם, ושתיית מים מעט או הרבה...

ולזה רומז הכתוב, מה' מצעדי גבר כוננו, שנוהג איזה נסיעה למקום רחוק, והכל הוא מאתו יתברך, כאשר בזה חכמתו להשלמת נפשו, באופן מסיבותיו יתברך שמו הידועים לו יתברך שמו, והוא האדם עצמו לא כן דומה ולבבו לא כן יתשוב, כי אם ודרכו יחפץ, לנוע נסיעה ובסחורה וכדומה".

"והוא יישר אורחותיך"

נמצא לפי זה כי כאשר האדם מכוון בכל הליכותיו אפילו בענינים הגשמיים, למלא את השליחות שהוטל עליו הקב"ה בבחינת: "מה' מצעדי גבר כוננו", כי אז כוונתו הטהורה של המשלח שהוא הקב"ה, משפיעה לטובה על

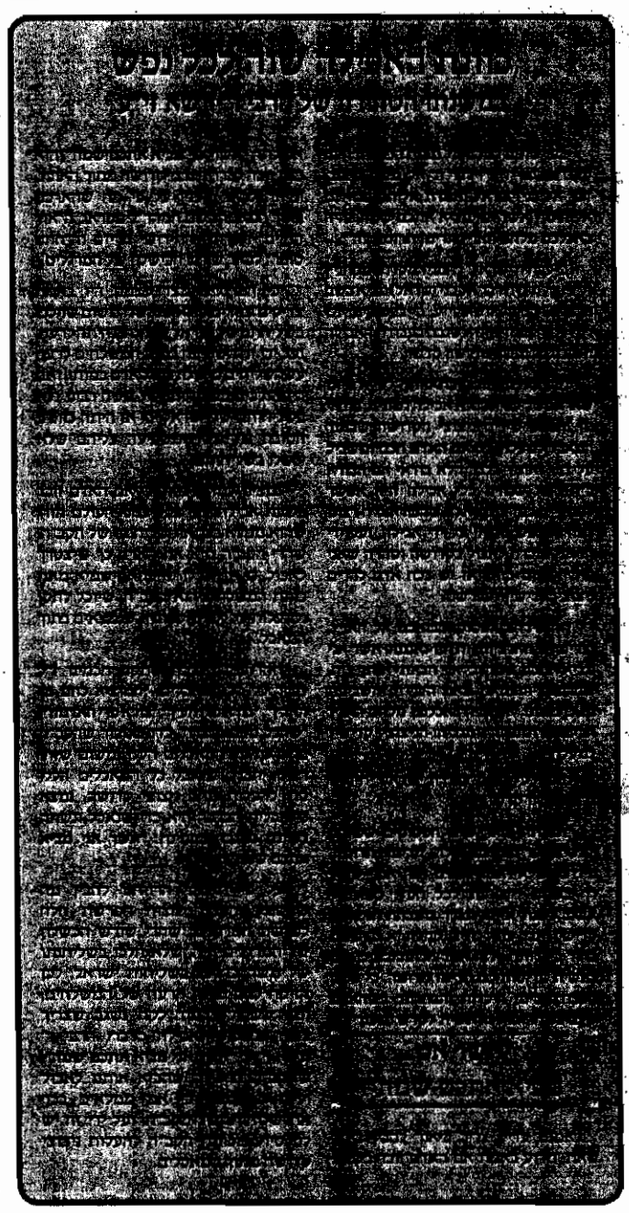

השליח הוא האדם, שיוכל למלא שליחותו בתכלית השלימות עם כל הכוונות של הקב"ה.

וזהו שאמר שלמה המלך: "בכל דרכיך דעהו הוא יישר אורחותיך", כלומר בכל "דרכיך" אפילו בדרכים הפרטיות בענייני עולם הזה, "דעהו" תזכור תמיד לדעת את ה' שאתך אלא ממלא שליחותו בעולם הזה, כי על ידי זה יהיה לך סייעתא דשמיא מכוונתו הטהורה של המשלח הוא הקב"ה כביכול, עד כדי כך: "והוא יישר אורחותיך", שהקב"ה יישר וישלים בשבילך את כל הכוונות הראויות למצוות זו.

אלא שהיצר הרע נלחם עם האדם לפתותו, שיאכל וישתה כדי למלא תאוות לבו; וכאשר אדם שומע ח"ו בקול יצרו לרדיף אחרי הבלי עולם הזה, כי אז לא רק שאין לו הסייעתא דשמיא מהקב"ה שהרי אינו מכוון למלא את שליחותו, אלא האש ועצה, שיש לו נזק גדול מכוונת היצר הרע שמשעתה הפך הוא להיות המשלח; שיעסוק האדם בענייני עולם הזה כדי למלא תאוות לבו.

יומתק לפרש בזה ביתר שאת הפסוק: "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", בדרכו של הבעש"ט הקדוש זי"ע, דוד המלך אומר כאן תוכחה מגולה לבני ישראל, הלא האמת הברופה היא כי: "מה' מצעדי גבר כוננו", כל צעד ושעל שאדם דורך בעולם הזה, הוא מהקב"ה כדי שיעשה תיקונים גדולים במקומות הללו.

הנה כי כן היה ראוי שיכון אדם בכל מעשיו, למלא בסאמנות את השליחות של הקב"ה, כי אז היה מקבל סיוע גדול מכוונת המשלח הוא הקב"ה, אולם בעוונותינו הרבים אין האדם מכוון כן אלא "ודרכו יחפץ", הוא חפץ למלא את דרכו שלו בכוונתו לבו כדי לרדוף אחרי הבלי עולם הזה, נמצא כי אין לו את הסיוע שהיה יכול לקבל מהמשלח הוא הקב"ה. ולזה נתבונן חז"ל באמרם (אבות פ"ב מי"ב): "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". [ראה במסגרת כי על פי האמור יומתק להבין מה שהסמיך הקב"ה מצות הפרשת חלה לפרשת המרגלים].

רְבוֹת מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: י וּמֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן עָשׂוּ אֶת־כָּל־הַמֹּפְתִים הָאֵלֶּה
לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה
וְלֹא־שִׁלַּח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ: ס
← 7 יב א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: ב הַחֹדֶשׁ הַזֶּה

בְּרִיל לְאַסְגָּאָה מוֹפְתַי בְּאַרְעָא
דְמִצְרָיִם: י וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עֲבָדוּ יָת
כָּל מוֹפְתַיָּא הָאִלֵּין קֳדָם פַּרְעֹה
וְתַקֵּף יְיָ יָת לִבָּא דְפַרְעֹה וְלָא
שַׁלַּח יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעֵהּ:
א וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּאַרְעָא
דְמִצְרָיִם לְמֵימָר: ב יַרְחָא הָדֵין

לקט בהיר

אמר שהכוונה על מה שלקו כים סוף, ומה שאמר הכתוב „בארץ" מצרים פירושו יושבי ארץ מצרים, או על אופן שכתב רש"י לקמן י"ד כ"ה בשם המכילתא ה' נלחם להם במצרים בארץ מצרים שכשם שאלו לוקים על הים כך לוקים אותם שבמצרים, ומה שאמר הכתוב לא יסמע אליכם פרעה פירושו אפילו אמר מכה במדות כשישלח אתכם לא ישלח בלון מוב ולמלמין אלא אחזק את לבו לתתן רעה וכו' (אדה"ד): כא) פי' ליתן טעם למה כלל שם אהרן בדיבור, וכמו שכתב רש"י בדיבור הסמוך, והוא מן המנהגות: א) פי' לא שדיבר הקב"ה אל אהרן, כי אמרו מ"ל שפי' ואל אהרן שמשה יאמר אל אהרן, אלא כללו בדיבור פי' אמר דבריו בלשון רבים, „דברו" אל כל עדת וגו' (אדה"ד): ב) ופי' בארץ ולא בעיר מיושב, שאל"כ מיותר הוא (רמב"ן), בארץ מצרים ולא במצרים (ש"ר), וכלא הק"ש היינו אומרים אדרבה בא היתור לומר שהיתה בארץ מיושבת, ופי' אומרים מפלה „קלה" כ' דברים בגו, שהיתה רק מפלה יחיד ולא גופי תורה שנאמרו לכלל ישראל, לכן הדרוש, כי על פי פשוטו מיותר הוא שאמר דבר אחד ב' פעמים, כי רשם ולשון היינו הן (מ"ל), אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שהרי פירוש מיצה מדם משך ל' יום, אלא מאחר שמקור השם הוא נעבור שנתחדש בכל פעם דרשו בו מ"ל לשון פירוש, וכאן מפרש רש"י הענין ע"פ הדרוש, ובדיבור הסמוך מפרש הלשון, כי מאומרו רשם „מדשים" לשון רבים פירושו שלא רק בפעם ניסן הוא כן אלא בכל הי"ב מדשים, וא"כ מה זה אומרו „הזה" לשון יחיד הא"ל המדשים (כלומר יס סוף ולנער את מצרים: (י) ומשה ואהרן עשו וגו'. כבר כתב לנו זאת בכל המופתים, ולא שנאה כאן, אלא בשביל לסמכה לפרשה שלאחריה[יא]: (א) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן. בשביל שאחרן עשה ומרה במופתים כמשה, חלק לו כבוד זה במלוה ראשונה, שכללו עם משה[יב] בדיבור (תוספ' כ"ח): בארץ מצרים. חוץ לכרך[יג], או אינו אלא בתוך הכרך, תלמוד לומר כלאתי את העיר וגו' (מי כ"ם), ומה תפלה קלה לא התפלל בתוך הכרך* לפי שהיתה מלאה גילולים, דבר* אחר לא כל שכן (מכילתא): (ב) החדש הזה. הראהו לבנה בחדושה[יד], ואמר לו, כשהירח מתחדש יהיה לך רשם חדש (פ"ר - מכילתא), ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, על חדש ניסן אמר לו, זה יהיה רשם לסדר מנין החדשים, שיהא אייר קרוי שני, סיון שלישי (מכילתא): הזה. נתקשה

שינוי נוסחאות • בארץ. • דבר. • אתה ודבר ובו אתה ולא אהרן. • בעשור.

שינוי נוסחאות • דבר חמור לא כרש ותפני מה לא נדבר עמו בתוך הכרך לפי וכו'. • דבר.

אור החיים

י. ומשה ואהרן וגו' ויחזק וגו'. כוונת הכתוב לומר שהגם שעשו את כל המופתים הללו אף על פי כן לא נחרלה לשלחם אפילו שלא בהחלט אלא ללאת מארצו לבדיי) כאומרו (לעיל ה' ג') נלכה נא דרך שלשת ימים:

יב) **ב. החדש** הזה לכם וגו'. טעם כפל רשם חדשים רשמן הוא וגו', נתכוון לומר כי חדש זה הוא רשם פירוש מובחר שבחדשים על דרך אומרו (שמות ל') בשמים רשם. ותקדק לומר לכם כי אינו משובח ומעולה שבחדשים אלא

אור בהיר

עא) וכל הכתוב נאמר בשביל חידוש פינת מצרים.

לְכוֹן רֵישׁ יַרְחִין קַדְמָאי הוּא לְכוֹן
לְיַרְחֵי שַׁתָּא: ג מַלִּילוּ עִם כָּל
בְּנֵשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בְּעַסְרָא
לְיַרְחָא הָדֵין וְיִסְבּוּן לְהוֹן גְּבַר

לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם
לְחָדְשֵׁי הַשָّנָה: ג דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עֲדַת
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה

רש"י

משה על מולד הלבנה בחזו* שיעור תראה[ט] ותכיר ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו כה תהא וקדש (ממחות כ"ב - מכילתא), וכילד הראהו והלא לא היה מדבר* עמו אלא ביום, שנאמר (ו' כ"ח) ויהי ביום דבר ה', ביום לוחו (ויק"ר ד' י"ח), מן היום אשר צוה ה' והלאה (נמד' פ"ו כ"ח), אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עם השכה (מכילתא): (ג) דברו אל כל עדת. וכי אהרן מדבר, והלא כבר נאמר (ל"ח י"ב) ואתה דבר* אל בני ישראל, אלא מולקח כבוד זה לזה ואומרים זה לזה למדני, והדבור יולא מבין שניהם כאילו שניהם מדברים (מכילתא): דברו אל כל עדת ישראל לאסר בעשר לחדש. דברו היום בראש חודש[י] שיקחוהו בעשור לחודש (שם): הזה. פסח מצרים מקחו מבעשור* ולא פסח דורות[יא] (שם - פסחים נ"ו):

שינוי נוסחאות • בחיזה. • מדבר. • אתה ודבר ובו אתה ולא אהרן. • בעשור.

המולה (מ"ל), ודברים ממפרשי רש"י גורסים והלא כבר נאמר אתה מדבר (ז' ב') ונדחקו בפירושו, כי מה ענין דיבור לפרעה להיות ספירה לבאן, אבל האמת ידעת כי בכל מקום בין לפרעה ובין לישראל היה אהרן רק הממלא ומטפים ומפרש דברי משה, וספיר מקשה רבינו שמחינה דברו משמע שהיו שתים בדיבור (בא"י): ו) ר"ל במכילתא למדו זאת שהדיבור של משה אל ישראל יהיה בר"מ מהסמיך הכתוב מיתה דברו להחדש הזה, ובפסחים ו': למדוהו מג"ש מדבר מדבר (עי' תוספ' ד"ה ממחי), אבל רבינו שעבודתו לייחס פסוקים הכתובים בתורה שפשט הכתוב מעיד על זה, מהפסוק בחיתה „לאמר" בין לוח הדיבור ובין הזמן ולא אמר דברו אל כל עדת בנ"י בעשור לחדש הזה לאמר, משמע שהדיבור יהיה מיכף ומיד, והזמן מקושר אל מיתה ויקחו (מ"ל): ז) פי' אפילו לבתחילה יכול ליקח בין קודם עשור ובין אחריו, אבל ודאי

לקט בהיר

החדשים) הללו יהיו לכם רשם חדשים, אלא הכי פירושא (החדש) כשהלבנה נתחדש (הזה) כזה שאני מראה לך (לכם) יהיה לכם (רשם חדשים) רשם לכל חדש וחדש (רא"ם), ואח"כ אמר הכתוב ראשון „הוא" לכם, פי' החידוש ההוא שהראיתי לך ואמרתי עליו כזה יהא וקדש, חידוש ההוא בעצמו יהיה רשם ראשון לי"ב חידושי השנה האחרים (כ"י). ויש טעם בדבר שנעטיה בין לפי הפשט ובין לפי הדרוש למנות החדשים דוקא מניסן החדש שיצאת בו לגאולת עולם, ויש כזה זכירה ליציאת מצרים, ולזה אין בתורה שמות ענמיות לחדשים, וכמו בימות השבוע שאין להן שמות רק יום ראשון שני וכו' שיש כזה זכירה ליום השבת (רמב"ן): ד) פירש"י בתחלת ח"ל בשעת מולד הלבנה תיהא נראית בי אם מעט ואינה ניכרת עכ"ל: ה) כן הוא במכילתא אשר משם טבעים דברי רבינו, ופירושו שנאמר בתחלת שבת ואתה דבר וכו', והיה לי לומר דבר אל בנ"י וגו', אלא לתעבו בא, אתה דבר אלא אהרן, וזה בנין אב לכל דבר שהיה ספירה לבאן, אבל האמת ידעת כי בכל מקום בין לפרעה ובין לישראל היה אהרן רק הממלא ומטפים ומפרש דברי משה, וספיר מקשה רבינו שמחינה דברו משמע שהיו שתים בדיבור (בא"י): ו) רז"ל במכילתא למדו זאת שהדיבור של משה אל ישראל יהיה בר"מ מהסמיך הכתוב מיתה דברו להחדש הזה, ובפסחים ו': למדוהו מג"ש מדבר מדבר (עי' תוספ' ד"ה ממחי), אבל רבינו שעבודתו לייחס פסוקים הכתובים בתורה שפשט הכתוב מעיד על זה, מהפסוק בחיתה „לאמר" בין לוח הדיבור ובין הזמן ולא אמר דברו אל כל עדת בנ"י בעשור לחדש הזה לאמר, משמע שהדיבור יהיה מיכף ומיד, והזמן מקושר אל מיתה ויקחו (מ"ל): ז) פי' אפילו לבתחילה יכול ליקח בין קודם עשור ובין אחריו, אבל ודאי

אור החיים

לישראל ותמצא שאמרו ז"ל (ר"ה י"א.) בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל, כי בחודש מסויים לטובת ישראל ועל זה ראשון הוא ראוי להיות לכם שיהיו מומים מניסן ולד מעלתו. עוד ירמוז באומרו בחודש הזה ולא אמר חדש זה, לרמוז על הידוע שהוא הקדוש ברוך הוא בכתיב (לקמן ט"ו ב') זה אלי כי יכיר זה לכס"ב) שיגלה להם כאומרם ז"ל (מכילתא פ' זה אלי ואנוהו) ראתה שפחה על הים וכו'. עוד ירמוז כי בחדש הזה לכם רשם פירוש שיהיה לישראל כיוי בחינת הרשם שלא יהיו עוד נגזים ושפלים. עוד רמז בחיבה זה כי יהיה רשם לכל החדשים שהם י"ב כמספר זה:

ג. דברו וגו' לאמר. צריך לדעת למה הוצרך לומר דברו ולא סתם על מה שאמר

אור בהיר

עב) פירוש החודש שאנו קיימין בה, אותו שנקרא הזה שהוא הקב"ה, לכם יתגלה.

הַמְּבִיט אֶל־חֶלְדַּת מִקְּבָה חֻצְּבוּ בָּהּ׃ הַבִּיטוּ אֶל־אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׂרָה
תְּחוֹלֵלְכֶם כִּי־אֶחָד קְרָאתִיו וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֶּהוּ׃ כִּי־נִחַם יְהוָה צִיּוֹן נִחַם כָּל־
חָרְבֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעַרְבָתָהּ כְּגַן־יְהוָה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָהּ
תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה׃ הַקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וּלְאֻמִּי אֵלַי תַּאֲזִינוּ כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי תֵצֵא
וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים אַרְגִּיעַ׃ קָרוֹב צִדְקִי יָצָא יְשׁוּעָתִי וּזְרֹעֹתַי עַמִּים יִשְׁפֹּטוּ
אִיִּים אֵלַי יְקַוּוּ וְאֶל־זְרֹעִי יְיַחֵלוּ׃ שְׂאוּ־מָרוֹם עֵינֵיכֶם וְהַבִּיטוּ אֶרֶץ כִּי־שָׁמַיִם
כָּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה וְיֹשְׁבֶיהָ כְּמוֹ־כֵן יְמוֹתוּן וִישׁוּעָתִי לְעוֹלָם
תִּהְיֶה וְצִדְקָתִי לֹא תִכָּלֶה׃ שִׁמְעוּ אֵלַי יוֹדְעֵי צֶדֶק עַם תּוֹרָתִי בִּלְבָבָם אַל־תִּירְאוּ
חֶרְפַּת אֱנוֹשׁ וּמִגִּדֻּפֹתָם אַל־תֵּחָתּוּ׃ כִּי כַּבֶּגֶד יֹאכְלֵם עָשׁ וְכַצֶּמֶר יֹאכְלֵם סָס
וְצִדְקָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וִישׁוּעָתִי לְדֹר דֹּרִים׃ עוּרִי עוּרִי לְבִשִׁי עֹז זְרוֹעַ יְיָ עוּרִי
כִּימֵי קֶדֶם דֹּרוֹת עוֹלָמִים הֲלֹא אַתְּ הִיא הַמַּחֲצֶבֶת רָהָב מְחוֹלֶלֶת תַּנִּין׃ הֲלֹא
אַתְּ הִיא הַמַּחֲרֶבֶת יָם מֵי תְהוֹם רַבָּה הַשָּׂמָה מַעֲמַקֵּי יָם דֶּרֶךְ לַעֲבֹר גְּאוּלִים׃
וּפְדוּיֵי יְיָ יָשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל־רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה
יַשִּׂיגוּ נָדוּדוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה׃ אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם מִי אַתְּ כִּי תִירְאִי מֵאֱנוֹשׁ
יָמוּת וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנָּתֵן׃ וַתִּשְׁכְּחִי אֶת־יְיָ עֹשֵׂךְ נוֹטֵה שָׁמַיִם וִיסֵד אָרֶץ
וַתִּפְחֲדִי תָמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמֵּצִיק כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאַיֵּה חֲמַת
הַמֵּצִיק׃ מְהֵרָה צֹעֶה לִהְיוֹת לְמַתֵּחַ וְלֹא יָמוּת לַשָּׁחַת וְלֹא יֶחְסַר לַחְמוֹ׃ וַאֲנִי
יְיָ אֱלֹהֶיךָ רֹגַע הַיָּם וַיֶּהֱמוּ גַלָּיו יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל
יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְיָסוֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה׃ הִתְעוֹרְרִי
הִתְעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלִַם אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְיָ אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־קֻבַּעַת הַתַּרְעֵלָה
שָׁתִית מָצִית׃ אֵין־מְנַהֵל מִכָּל־בָּנִים אֲשֶׁר יָלָדוּ וְאֵין מַחֲזִיק בְּיָדָם מִכָּל־בָּנִים
אֲשֶׁר גִּדָּלוּ׃ הַמָּה שְׁנַיִם אֵלֶּה קָרוּת אֵלֶיךָ מִי יָנוּד לָךְ שֹׁד וְשֶׁבֶר וְרָעָב וְחֶרֶב
אֵי מִזֶּה אֲנַחֶמֶךָּ׃ בָּנַיִךְ עָלְפוּ שָׁכְבוּ בְרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת כְּתֹאו מִכְמָר וּמְלֵאִים
חֲמַת יְיָ גַּעֲרַת אֱלָהָיִךְ׃ לָכֵן שִׁמְעִי־נָא זֹאת עֲנִיָּה וְשִׁכֹּרֶת וְלֹא מִיָּיִן׃ כֹּה־אָמַר
אֲדֹנַיִךְ יְיָ וֵאלֹהַיִךְ יָרִיב עַמּוֹ הִנֵּה לָקַחְתִּי מִיָּדֵךְ אֶת־קֻבַּעַת הַתַּרְעֵלָה
אֶת־כּוֹס חֲמָתִי לֹא תוֹסִיפִי לִשְׁתּוֹתָהּ׃ וְשַׂמְתִּיהָ בְּיַד מוֹגִיךְ אֲשֶׁר אָמְרוּ לְנַפְשֵׁךְ
שְׁחִי וְנָעֳבֹרָה וַתָּשִׂימִי כָּאָרֶץ גְּוֵךְ וְכַדֶּרֶךְ לָעוֹבְרִים׃ עוּרִי עוּרִי הִתְיַצְּבִי
יְרוּשָׁלִַם לָבְשִׁי בִגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ עַל־יָדִי בֶּן־יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי קָרוֹב אֶל־נַפְשִׁי
לְגָאֳלָהּ׃ הִנֵּה אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם מִי אַתְּ כִּי תִירְאִי מֵאֱנוֹשׁ יָמוּת

באנו שמה כדי שנגיע למדריגת מה שזהו עיקר השלימות ונקרא אדם וכול להעלות כל ניצוצות שלו והמשכיל יבין.

עוד יש בזה רמז שאי אפשר להשיג שום כחינה ומדריגה מענין עבודת הבורא יתברך ויחעלה עד שכבר הוא בזה המדריגה ועובד את ה' ברוך הוא וברוך שמו באוחו בחינה, והוא שאמר ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' שאי אפשר לידע איך וסה נעבוד את ה' עד בואינו שמה עד שתחלה בא למדריגה ועובד את ה' בזה ואחר כך יוכל להשיג זה המדריגה לידע שיש בחינה ומדריגה בזה לענין עבודתו יתברך ויחעלה אכל אם אינו עדיין על מדריגה זו ולא הלך בה מעולם אי אפשר להשיגה והמשכיל יכין, עוד יש בזה טוד עמוק לענין התפלה וכשיהיה מאת ה' אבאר בעזרתו.

ולכל בני ישראל לא יחדיל כָּלָה לשונו. ויש לומר לדרכנו הנ"ל שהתורה ניתנה בלא נקודות ויכול לדרוש בכל ניקור שיעלה לענין הדרוש, ויש לומר הרמז בזה כי כל הצרות הבאים על האדם ח"ו הוא מחמת שנטבע בשקר ואינו דבוק כאמת ואין פיו ולבו שוין אבל מי שדבוק באמת ופיו ולבו שוים אז נמתקים הגבורות פה עם הכולל מספר אלקים על ידי הלב כי כינה לבא, ושם נמתקים הדינים בשורשן ובטל כל הצרות רחמנא ליצלן אבל כשנטבע כשקר ומרכר אחח בפה ואחח בלב שהפה אינו דבוק ללב ואדרבה הוא חלוק מן הלב ולכך לא נמתקו הגבורות ומשם נתעורר כל הצרות, וזה יש לפרש שרימז הפסוק באן ולבני ישראל לא יחדיל שלא היה מזיק להם שום דבר והטעם כָּלָה לשונו לשונו היה כמו לבו שהיה פיו ולבו שוים שהיו דבוקים באמת ואזי נמתקו כל הדינים והכן.

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. יש לפרש בזה על דרך שאמרתי כבר על פסוק (משלי ח, סו) בי מלכים ימלוכו שסן השכינה הנקראת מלכות נפסק כל המלכים של ישראל ועל כן באחר בניסן הוא ראש השנה למלכים (ראש השנה כ.) שבי"כ חדשים שהם י"ב צירופי הוי"ה ב"ה נתקן כל הפיסוק מלכים ועל כן כשכא אחר כניסן שהוא הראש הנקרא גולגלתא והוא הראשון לכל החדשים ולכל הצירופים שבחודש ניסן הוי"ה שלו כסדר ומסנו נתהוו כל הצירופים והוא אב לכולן הוא ראש השנה למלכים וזהו בי היינו י"ב חדשים שהם י"ב צירופי הוי"ה כ"ה כנ"ל מלכים ימלוכו שבכולן נתקן כל הפיסוק מלכים אך שהחודש ניסן שהוא הראש וראשון הוא ראש השנה למלכים ועל כן נקרא זה החודש אביב אב י"ב שהוא אב לכל הי"ב חדשים וצירופי הוי"ה שהוא הצירוף הראשון כסדר השם הוי"ה כ"ה והשאר צירופים נקראים תולדות גם שהוא אותיות בי אב שהוא אב וראשון לכולם ולכך ממנו נפסק וגירון כל ענייני מלכים ושרוה לדומם זה ולהשפיל זה הכל תלוי באחר בניסן וכשישראל מישרים מעשיהם והלב שלהם הוא מלך וממילא כל האברים נוטים ומתנהגים על פי הראש שלהם ובזה גורמים שנמשך מלכותו של הקב"ה שנקרא גם כן לב על כל העולם והשרים והמלכים כולם בידו להטות לבם לכל אשר יחפוץ ולזה לכ מלכים היינו כשהלב הוא מלך וכל האברים מתנהגים על ידו אז ושרים כיר ה' אבל כשח"ו אינם הולכים בדרך הישר מתישים כח של מעלה כביכול ודי בזה, גם יש לוסר לב מלכים כי התורה נקרא לב שהוא התחלת התורה כב' וסיום בלמ"ד לעיני כל ישראל שהוא מעילא לתתא ומתתא לעילא נקרא לב והיינו כשהתורה הנקרא לב סולך על דרך (משלי ח, סו) בי מלכים ימלוכו על דרך (דברי הימים א' כט, יא) והמתנשא לכל לראש שרשו חז"ל (ברכות נח.) אפילו ריש גרגותא וכו' הכל נפסק ממנו וכמו ששמעתי מן הרב המגיד המגוח ולל"ה שנקרא סלכות פה על שם שהסלך כל מה שמרבר בפה מיד נעשה כן ועל כן החג שבניסן נקרא פסח כי החודש הזה בחינת מלכות שממנו נפסק כל המלכות כנ"ל, על כן בחודש הזה שהוא חג פסח שהוא פה סח שזה כחינת מלכות כנ"ל ואז ושרים ביד ה' שמן התורה נפסק כל המלכות והוא משפיל אף מרומם לכל מי שיחפוץ, וזהו החודש הזה כל ענין החודש הזה לכם היינו בכם הוא תלוי כהטבת מעשי ישראל והלכ שלהם יהיה מלך ואיתא בזוהר הקרוש שהשיכ ר' אבא לגרי אחד האי לבא רכיכא מכולא ואינו מקכל עכירות כלל ואז כשהלב מלך כל האברים נמשכים אחר

הראש וכן כשהתורה מולכת אז ושרים ביד ה' כנ"ל גם כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל (ראש השנה יא.) ואין הדבר תלוי אלא בתשוכה, והוא שרימז החודש הזה לכם היינו שהוא עת הגאולה אך בכם הדבר תלוי כשתחזרו בתשובה אזי יהיה נעשה מן אותיות לכם אותיות מלך, ראשון הוא לכם לחדשי השנה על דרך ראיתא שהוא בסור גולגלתא כנ"ל על כן הוא ראש השנה למלכים.

דברו אל כל עדת בני ישראל ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית. כי ישראל נקראים שה על דרך (ירמיה ג, יז) שה פזורה ישראל והוא שאמר שיעשו עצמם לבית לאבות היינו להיות מרכבה לגי' אבהן שהם חסר גבורה תפארת כמו דוד המלך ע"ה עשה עצמו מרכבה לאותן המדות וחבר עצמו עמהם שה לבית היינו שיכינו עצמם בהתכשרות מעשיהם לבית נכון ונשא שתהיה הגאולה במהרה כימינו אמן. ואם ימעט הבית מחיות משה, היינו שבמיעוט השגתו לא יוכל לעשות לעצמו בית ומרכבה כנ"ל, אזי עצה היעוצה היא ולקח הוא ושכנו היינו מקום שהשכינה שורה שם היינו שיחבר עצמו לצדיק שנקרא שכנו כנ"ל והוא הקרוב אל ביתו שיהיה לו לעזר ולסעד בעבודת השי"ת והבן, כראיתא בכתבי האר"י זללה"ה על פסוק (משלי כז, י) טוב שכן קרוב מאח רחוק כי הקב"ה נקרא בגלות אח רחוק ככיכול והצדיק הקרוב ודבוק לה' תמיד נקרא שכן קרוב שמצער עצמו תמיד בגלות השכינה כביכול (תנחומא שמות י.), וזהו ולקח הוא ושכנו הקרוב אל כיתו כנ"ל שהצדיק נקרא שכן קרוב, או יאמר ושכנו על השכינה הקדושה השוכן בקרב האדם והיא תמיד שורה אצל האדם ככותל מערבי שמעולם לא זזה שכינה וכו', וזהו והקרוב אל ביתו והיינו שיתפלל להשי"ת ברוך הוא שיהיה לו לעזר ולסעד על דרך (יחזקאל לח:) הבא לטהר מסייעין לו והבן.

דאו יאמר החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. יש בזה רמז נפלא מה שחנני ה' ברחמיו וברוב חסריו כי ידוע שהקב"ה מחדש ככל יום תמיד מעשה בראשית וכבר בארתי זה לעיל כי כמו שהתחלת הכריאה היתה על ידי התורה כראיתא בזוהר הקדוש קודשא ברך הוא אסתכל באורייתא וברא עלסא כך התחדשות הבריאה של מעשה כראשית הוא גם כן על ידי התחדשות התורה שישראל מחדשין בכל יום חדושי תורה וכמו ששמעתי מאא"ז זללה"ה שספר הזוהר יש לו בכל יום פירוש אחר ועל דרך ראיתא בגמרא (מדרש אגדה ואתחנן הקרמת הזוהר ה.) על (ישעיה נא, סז) ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה אל תקרא עַמִּי אלא עָמִי בחידיק דהיינו בשותפות מה אנא במילולא עבידנא שמיא וארעא אף אתה כן, וזהו ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וליסוד ארץ היינו מהחידוש שמחדשין ישראל בתורה אמת מתרשין בריאת שמים וארץ החדשים וכל דברים המתתרשים בעולם הכל הוא על ידי התחדשות התורה שישראל מחרשים בהסתכלותם בה וכפי ענין התחרשותם בתורה כך נתחדש בעולם כמו ששמעתי בשם אחי הרב הקדוש המפורסם מו"ה ברוך נרו יאיר שאמר לצרף סיום התורה כהתחלתה לעיני כל ישראל בראשית, פירוש לפי עיני ישראל שסתכלים בתורה כפי הסתכלותם בתורה כך הוא ענין חידוש מעשה בראשית שנתחדש בכל יום ער כאן, וזה יש לומר שמרמז כפסוק החורש הזה היינו מה שנתחדש ככל יום מעשה בראשית וזהו הזה דייקא כי הוא בכל יום ובכל עת, לכם היינו בכם הדבר תלוי כפי ענין הסתכלותם וחידושם בתורה כך הוא התחרשות הבריאה, ראש חדשים היינו השכל שבראש הוא המחדש אותם כל חידושי מעשי בראשיח על ידי חירושי התורה על ידי השכל שמכניס כתורה ומסתכל בה, גם יש לומר ראש חדשים היינו החירוש הזה שאתם מחדשים בחורה הקרושה הוא ראש לכל החידושים שנתחדש בכל יום מעשה בראשית כי הכל נמשך ונגרר בתר דישא כפי ענין התחדשם בתורה כך הוא ענין התחרשוח הבריאה בכל יום, ראשון הוא היינו הקב"ה הנקרא אני ראשון הוא היינו לשון נסחר כי השי"ת רואה ואינו נראה, לכם היינו שכביכול הוא תלוי בכם, לחדשי השנה היינו כפי החידושים שמתחדשים במשנתם וכתורתם כך הקב"ה מחרש מעשה בראשיח והבן.

או יאמר החודש הזה לכם ראש חדשים. יש לפרש בזה על דרך מאמרם ז"ל (ראש השנה כ.) באחד בניסן ראש השנה למלכים וידוע דענין המלוכה נתייחס לישראל שהם לבדם נקראים בני מלכים, וזהו החודש הזה לכם אותיות מלך היינו החודש הזה שהוא ראש השנה למלכים נתייחס הוא לכם דייקא והמשכיל יבין.

למה נקרא חודש ניסן חודש האביב. על דרך הנ"ל אך אין מדרש בלא חידוש על דרך (משלי ח, טז) בי מלכים ימלוכו כנ"ל כי יש י"ב מולות וי"ב צירופי הוי"ה ב"ה השולטים בי"ב חדשי השנה ועל ידי צירופים האלו נמשך כל הנהגות המולות והמלכים וזהו בי היינו י"ב צירופים על ידם מלכים ימלוכו ששמש נפסק ונמשך כל המלכים כנ"ל ועל כן חודש האביב חודש ניסן הוא ראש השנה למלכים כי בחודש ניסן הוי"ה שלו כסדר והוא אב לכל הצירופים שהם נולדו מן הצירוף הראשון ולכך ממנה נמשך הנהגות כל המולות, וכמו ששמעתי מן **אא"ז** נ"ע זללה"ה שאמר פעם אחד בחודש ניסן להרב המגיד המפורסם **מפוזרמשין** עתה העת שצריכים להתפלל כי באחד בניסן ראש השנה למלכים ואז נחמנה בו כל השרים ושלטונים שבעולם ולעת עתה נחמנו שרים לא טובים ועתה הוא העת להתפלל עד כאן שמעתי מפיו הקדוש, ונראה לי שהוא מטעם הנ"ל כי בחודש זה הנו הוי"ה כסדר שהוא אב לכל י"ב צירופים כנזכר לעיל.

עוד יש לומר כי לכך נקרא אביב כי איתא פלוגתא בגמרא (ראש השנה יא.) ולתר מאן דאמר בניסן נולדו האבות וזהו מרמז תיבת אביב אותיות בי אב היינו שבו נולדו האבות והבן.

עוד הראני ה' בחודש ניסן תקמ"ז פה ק"ק מעזיבוז מפני מה באחד בניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה כ.) כי בחודש זה הוא עשר ספירות בסוד גולגלתא דמלכא שהוא כוללת כל הבחינות עשר ספירות של מלכות וכוללת כל המלכות והממשלות כי בידך לגדל ולחזק לכל (דברי הימים א' כט, יא) והמתנשא לכל לראש (ברכות נז.) אפילו ריש גרגותא מן שמיא מוקמי ליה כי ממלכות שמים נמשך ממשלתו ודי בזה ולכן הוא ראש השנה למלכים והבן, ולפי דברינו אלה יתורץ מה ראיתא במדרש כי אותו היום נטל עשר עטרות וגם בגמרא (שבת פז:) איתא זה הלשון ולא אמר עשרה כתרים והוא מובן על פי הנ"ל שרמזו כי גולגלתא דמלכא הוא שורש וכולל כל עשר ספירות של המלכות אשר מכתרה בשם עטרה ודי בזה למבין.

משארותם צדורות בשמלותם. יש בזה סוד עמוק כי איתא בכתבי האר"י זללה"ה כונה להכניס דינין דקטנות הנקרא שאר במבואר שם בבחינת דעת דדעיד אנפין עיין שם, והנה שמלה הוא בחינת דעת כי הוא אותיות למשה שהיה בחינת הדעת כידוע ונבאר יותר כי איתא בש"ס (ברכות מדיקא כו.) אף השמלה היתה בכלל וכו' כידוע כי בחינת אבידה הוא מכלל הסרת הדעת של האדם מן הדבר ויכול להאבד מה שאין כן אם יתן האדם דעתו עליו לשומרו אי אפשר להאבד כלל ובהסרת הדעת הוא נאבד לכן נקראים ישראל בגלות אובדים מחמת חסרון הדעת שזהו בחינת אבידה ובבא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואז יתפשט ויתגלה הדעת כמו שכתוב (ישעיה יא, ט) כי מלאה הארץ דעה וגו' ואז (שם כו, יג) ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים כי נדחים גם בן בחינת חסרון הדעת כי אותיות נדחים הוא נד חיים היינו שאין בו דעת וחכמה המחיה בעליה ובעת הגאולה יעלו כל הניצוצות קדישין האובדים והנדחים בארץ מצרים שזהו היה גלות מצרים שהיה חסרון הדעת כידוע מכתבי האר"י זללה"ה עיין שם שורש הדברים והוא בחינת חזרת האבידה שהוא בחינת הדעת ואז יחזורו האבידות לכן נרמז בחינת השבת אבידה בבחינת השמלה, וזהו הרמז משארותם היינו בחינת שאר שהוא דינין דקטנות כנ"ל צרורות בשמלותם היינו להכניסו לדעת שהוא בחינת דעיד אנפין כנ"ל ותהיה מצה שמורה מן המזיקין אותנו וכל ישראל בכלל הרחמים אמן.

פרשת בשלח

וחמשים עלו בני ישראל ממצרים. יש בזה בי' פירושים ברש"י אופן אחד שיצאו מזדינים סוס מוכן למלחמה ולה' הישועה ומדרש אגדה שיצאו אחד מחמשים וכו', ויש לומר בדרך רמז ששני הפירושים אמת ושניהם ענינם אחד, והנה בכל דבר צריך לעשות עצמו כלי והכנה לאותו דבר כמו סוס מוכן למלחמה הוא הכלי וההכנה לבחינת מלחמה ובאמת ולה' הישועה כי אם ה' לא יעזור לו וישמור כבר אמר דוד המלך ע"ה (תהלים ט, יב"ר) שוא ותשועת אדם באלקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו, וכן הוא הענין בעבודת הבורא ברוך הוא צריך האדם לעשות עצמו כלי והכנה לקבל סוד אלוהות בתובו וידוע כי ביציאת מצרים יצאו ישראל מחמשים שערי טומאה לחמשים שערי קדושה שהוא סוד החמשים וסוד הנשמה כי נשמה היא סוד המחשבה שהוא בחינת חש"ב ראשי תיבות חמשים שערי בינה וגילה הכתוב לנו הכנתם שעשו שעל ידי זה יצאו מן טומאות מצרים לסוד הנשמה על ידי מצוות מעשיות שעשו עצמם כלי בדם פסח ובדם מילה כדאיתא בגמרא (מכילתא יב, כא) על פסוק (שמות יב, כא) משכו וקחו לכם צאן משכו עצמכם מן העבודה זרה ולקחתם אגודת אזוב הוא סוד בחינת התקשרות, ושבלתם בדם אשר בסף הוא סוד סוף היינו לקשר סוף ואחרית בראשית, וסוד משקוף ושתי מזוזות חם בחינת האמונה והם בחינת חיים שהוא ענין מזוזה זו מות ובבחינת עשיות המצוות האלו עשו עצמם כלי והמשיכו עצמם מן עבודה זרה לבחינת יחודי אלקים כדי שיוכלו לעלות ממצרים לסוד חמשים שהוא לקבל הנשמה כנ"ל, והוא ענין הב' פירושים פירוש אחד היינו שיצאו אחד מחמשים רצה לומר שעלו ממצרים בסוד אור החמשים שהוא הנשמה, והפירוש השני הוא שהיו מזוייגים רצה לומר מהיכן זכו לזה על ידי שעשו עצמם כלי והכנה בעשיות המצוות כנ"ל לקבל אור הנשמה לעלות משם בסוד הנשמה שהוא סוד המחשבה בחינת חש"ב ראשי תיבות חמשים שערי בינה והמשכיל יבין.

ובני ישראל יוצאים כיד רמה ותרגומו ובני ישראל נפקין כריש גלי. יש לפרש בזה על דרך ששמעתי מן **אא"ז** זללה"ה על תן במדבר הר היינו שהוא תפלה להש"ית שיתן הר היינו הרי"ש שהוא חכמה על דרך ראשית חכמה במדבר היינו בדבור רצה לומר שיהיה יחוד ריבור שהוא מלכות סוף כל המדרגות עם חכמה וזהו יחוד יו"ד ראשונה של הוי"ה עם יו"ד אחרונה של אנ"י, וזהו סוף מעשה היינו יו"ד של אנ"י יתיחד במחשבה תחלה שהוא יו"ד ראשונה של הוי"ה ואז יהיה גאולה שלימה, וזהו שמרמז הפסוק ובני ישראל יוצאים היינו מן הגלות ביד רמה היינו ביוד רמה, כמו שאיתא בכתנת פותח את ידיך אל תקרי ידיך אלא יודיך כן נמי יש לומר אל תקרי ביד רמה אלא ביוד רמה היינו שהיוד אחרונה של אנ"י יתרומם ויתנשא ויתיחד ליוד ראשונה של הוי"ה ב"ה ואז יפקון מן גלותא, וזהו שרמז גם כן התרגום בריש גלי היינו שהרי"ש שהוא חכמה יתגלה אל הדבור שהוא מלכות והוא יחוד הב' יודי"ן של הוי"ה אנ"י כנ"ל והבן.

או יאמר בריש גלי היינו בשיר גלי. רצה לומר כשיתגלה שיוכלו לומר לפני השי"ת שירה כמו משה רבינו ע"ה ושאר הצדיקים שאמרו שירה אז ובני ישראל יוצאים מן הגלות והבן.

או יאמר בריש גלי. על דרך דאיתא בזוהר הקדוש (הקדמת הזוהר) בספרא דא יפקון מן גלותא ועיין שם שמבואר עוד יותר כשיתגלה הספר הזוהר בדא יפקון מן גלותא, וזהו שמרמז בפסוק ובני ישראל יוצאים היינו מן הגלות כנ"ל ביד רמה ותרגומו בריש גלי ברי"ש דאשי תיבות ר'בי ש'מעון ב'ר י'חאי גלי כשיתגלה ספרו הקדוש ספר הזוהר אז בדא יפקון מן גלותא והבן.

או יאמר על פי מה שאמר הרב הקדוש המפורסם מהר"ר **ליפא מחמעלניק** ועל דרך דאיתא באגרת הקדש של **אא"ז** זללה"ה הנדפס בספר הקדוש של **הרב מפולנאי** ע"ה ששאל למשיח איתי אתי מר והשיב כשיתגלה תורתך ויפוצו מעיינותיך חוצה עיין שם, וזה יש לומר

ואז יאמר החודש הזה לכם ראש חודשים. יש לפרש בזה על דרך מאמרם ז"ל (ראש השנה ב.) באחד בניסן ראש השנה למלכים וידוע דענין הסלוכה נחייחס לישראל שהם לבדם נקראים בני מלכים, וזהו החודש הזה לכם אוחיות מלך היינו החודש הזה שהוא ראש השנה למלכים נחייחס הוא לכם דייקא והמשכיל יבין.

למה נקרא חודש ניסן חודש האביב. על דרך הנ"ל אך אין מודש כלא חידוש על דרך (משלי ח, מ) בי מלכים ימלוכו כנ"ל כי יש י"ב מלוות וי"ב צידופי הוי"ה ב"ה השולטים בי"ב חודשי השנה ועל ידי צירופים האלו נמשך כל הנהגות המזלות והמלכים וחהו בי היינו י"ב צירופים על ידם מלכים ימלוכו שמשם נפסק ונמשך כל המלכים כנ"ל ועל כן חודש האביב חודש ניסן הוא ראש השנה למלכים כי בחודש ניסן הוי"ה שלו כסדר הוא אב לכל הצירופים שהם נולדו מן הצירוף הראשון ולכך ממנה נמשך הנהגות כל המזלות, ובמו ששמעתי מן אא"ז נ"ע זללה"ה שאמר פעם אחד בחודש ניסן להרב המגיד המפורסם מטורפשין עתה העח שצריכים להתפלל בי באחד בניסן ראש השנה למלכים ואז נתמנה בו כל השרים ושלטונים שבעולם ולעת עתה נתמנו שרים לא טובים ועתה הוא העח להחפלל עד כאן שמעתי מפיו הקדוש, ונראה לי שהוא מטעם הנ"ל כי בחודש זה הוא הוי"ה כסדר שהוא אב לכל י"ב צירופים כנזכר לעיל.

עוד יש לומר כי לכן נקרא אביב כי איתא פלוגתא בגמרא (ראש השנה יא.) ולחר מאן דאמר בניסן נולדו האבות וחהו מרמז חיבת אביב אוחיות בי אב היינו שבו נולדו האבות הבן.

עוד הראני ח' בחודש ניסן חקמ"ח פה ק"ק מעזיבוז מפני מה באחד בניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה ב.) כי בחודש זה הוא עשר ספירות בסוד גולגלתא דמלכא שהוא כוללת כל הבחינות עשר ספירות של מלכות וכוללת כל המלכות והממשלות כי ביחוד לגדל ולחזק לכל (דברי הימים א' כט, יא) והמחנשא לכל לראש (כרכות נח.) אפילו ריש גרגותא מן שמיא מוקמי ליה כי ממלכות שמים נמשך ממשלתו חדי בזה ולכן הוא ראש השנה למלכים הבן, ולפי דברינו אלה יחורץ מה דאיתא במדרש כי אותו היום גטל עשר עטרות וגם בגמרא (שבת פז.) איתא זה הלשון ולא אמר עשרה כתרים והוא מוכן על פי הנ"ל שרימזו כי גולגלתא דמלכא הוא שורש וכולל כל עשר ספירות של המלכות אשר מכתה בשם עטרה חדי בזה למבין.

משארותם צרורות בשמלותם. יש בזה סוד עמוק כי איתא בכתבי האר"י זללה"ה כונה להכניס דינין דקטנות הנקרא שאר כמבואר שם בבחינת דעת דזעיר אנפין עיין שם, והנה שמלה הוא בחינת דעת כי הוא אותיות למשה שהיה בחינת הדעת בידוע ונבאר יותר כי איתא בש"ס (בבא מציעא מ.) אף השמלה היתה בכלל וכו' כידוע כי בחינת אבידה הוא מכלל הסרח הדעת של האדם מן הרבה ויכול להאבד מה שאין כן אם יחן האדם דעתו עליו לשומרו אי אפשר להאבד כלל ובהסרת הדעת הוא נאבד לכן נקראים ישראל בגלות אובדים מחמת חסרון הדעת שהוא בחינת אבידה ובבא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואז יתפשט ויתגלה הדעת כמו שכתוב (ישעיה יא, ט) כי מלאה הארץ דעה וגו' ואז (שם כ, יג) ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים כי נדחים גם כן בחינת חסרון הדעת כי אוחיות נדחים הוא נר חיים היינו שאין בו דעת וחכמה המחיה בעליה ובעת הגאולה יעלו כל הניצוצות קדישין האובדים והנדחים בארץ מצרים שהוא היה גלות מצרים שהיה חסרון הדעת כידוע מכתבי האר"י זללה"ה עיין שם שורש הדברים הוא בחינת חזרת האבידה שהוא בחינת הדעת ואז יחזורו האבידות לכן נרמז בחינת השבח אבידה בבחינת השמלה, וחהו הרמז משארותם היינו בחינת שאר שהוא דינין דקטנות כנ"ל צרורות בשמלותם היינו להכניסו לדעת שהוא בחינת זעיר אנפין כנ"ל ותהיה מצה שמורה מן המדיקין אותנו וכל ישראל בכלל הרחמים אמן.

פרשת בשלח

וחמשים עלו בני ישראל ממצרים. יש בזה ב' פירושים כרש"י אופן אחר שיצאו מזוינים סוס מוכן למלחמה ולה' הישועה ומדרש אגדה שיצאו אחד מחמשים וכו', ריש לומר בדרך רמז ששני הפירושים אמת ושניהם ענינם אחד, והנה בכל דבר צריך לעשות עצמו כלי והכנה לאותו דבר כמו סוס מוכן למלחמה הוא הכלי וההכנה לבחינת מלחמה ובאמת זלה' הישועה כי אם ה' לא יעזור לו ורשמור כבר אמר דוד המלך ע"ה (תהלים ס, יג-יד) שוא תשועת אדם באלקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו, וכן הוא הענין בעבודת הבורא ברוך הוא צריך האדם לעשות עצמו כלי והכנה לקבל סור אלהות בחוכו ידוע כי ביציאת מצרים יצאו ישראל מחמשים שערי טומאה לחמשים שערי קדושה שהוא סוד החמשים וסוד הנשמה כי נשמה היא סוד המחשבה שהוא בחינת חש"ב ראשי חיבות ח'משים ש'ערי ב'ינה וגילה הכתוב לנו הכנתם שעשו שעל ידי זה יצאו מן טומאות מצרים לסוד הנשמה על ידי מצוות מעשיות שעשו עצמם בלי בדם פסח ובדם מילה כדאיתא בגמרא (מכילתא יב, כא) על פסוק (שמות יב, כא) משכו וקחו לכם צאן משכו עצמכם מן העבודה זרה ולקחתם אגודת אזוב הוא סוד בחינת החקשרות, וטבלתם בדם אשר בסף הוא סוד סוף והיינו לקשר סוף ואחרית בראשית, וסוד משקוף ושתי מזוזות הם בחינת האמונה הם בחינת חיים שהוא ענין מזוזה זו מות ובבחינת עשיות המצוות האלו עשו עצמם כלי המשיכו עצמם מן עבודה זרה לבחינת יחודי אלקים כדי שיוכלו לעלות ממצרים לסוד חמשים שהוא לקבל הנשמה בנ"ל, והוא ענין הב' פירושים פירוש אחד היינו שיצאו אחד מחמשים רצה לומר שעלו ממצרים בסוד אור החמשים שהוא הנשמה, והפירוש השני הוא שהיו מזוינים רצה לומר מהיכן זבו לזה על ידי שעשו עצמם כלי והכנה בעשיות המצוות כנ"ל לקבל אור הנשמה לעלות משם בסוד הנשמה שהוא סוד המחשבה בחינת חש"ב ראשי חיבות ח'משים ש'ערי ב'ינה המשכיל יבין.

ובני ישראל יוצאים ביד רמה ותרגומו ובני ישראל נפקין בריש גלי. יש לפרש בזה על דרך ששמעתי מן אא"ז זללה"ה על חן במדבר הר היינו שהוא תפלה להש"ת שיתן הר היינו הרי"ש שהוא חבמה על דרך ראשית חכמה במדבר היינו בדבור רצה לומר שיהיה יחוד ריבוד שהוא מלכות סוף בל המדריגות עם חכמה וחהו יחוד יו"ד ראשונה של הוי"ה עם יו"ד אחרונה של אדנ"י, וזהו סוף מעשה היינו יו"ד של אדנ"י יחיחר במחשבה תחלה שהוא יו"ד ראשונה של הוי"ה ואז יהיה גאולה שלימה, וחהו שמרמז הפסוק ובני ישראל יוצאים היינו מן הגלות ביד רמה היינו ביוד רמה, כמו שאיתא בכונת פותח את ידיך אל חקרי ידיך אלא יודיך כן נמי יש לומר אל חקרי ביד רמה אלא ביוד רמה היינו שהיוד אחרונה של אדנ"י יתרומם ויתנשא ויחיחר ליוד ראשונה של הוי"ה ב"ה ואז יפקון מן גלותא, וחהו שרימז גם כן התרגום בריש גלי היינו שהרי"ש שהוא חכמה יתגלה אל הדבור שהוא מלכות הוא יחוד הב' יודי"ן של הוי"ה אדנ"י כנ"ל הבן.

אז יאמר בריש גלי היינו בשיר גלי. רצה לומר כשיתגלה שיוכלו לומר לפני השי"ת שירה כמו משה רבינו ע"ה ושאר הצדיקים שאמרו שירה אז ובני ישראל יוצאים מן הגלות והבן.

אז יאמר בריש גלי. על דרך ראיתא בזוהר הקדוש (הקדמת הזהר) בספרא דא יפקון מן גלותא ועיין שם שמבואר עוד יותר כשיתגלה הספר הזוהר בדא יפקון מן גלותא, חהו שמרמז בפסוק ובני ישראל יוצאים היינו מן הגלות כנ"ל ביד רמה ותרגומו בריש גלי כרי"ש ראשי חיבות ר"בי ש'מעון ב'ר יוחאי גלי כשיתגלה ספרו הקדוש ספר הזוהר אז בדא יפקון מן גלותא הבן.

אז יאמר על פי מה שאמר הרב הקדוש המפורסם מוהר"ר ליפא מחמעלניק ועל דרך דאיתא באגדת הקודש של אא"ז זללה"ה הנדפס בספר הקדוש של הרב מפולנאי ע"ה ששאל למשיח אימתי אתי מר והשיב כשיתגלה תורתך ויפוצו מעינותיך חוצה עיין שם, וזה יש לומר